

МАРЯМ АҲМЕДОВА

ШАБНАМ ТОМЧИЛАРИ

ШЕЪР ВА БАДИҲАЛАР

**Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон
Миллий кутубхонаси нашриёти**

Тошкент-2005 йил

Масъул муҳаррир: Икром ОТАМУРОД.

Ушбу тўплам шоира **Марям АҲМЕДОВА**нинг иккинчи китоби бўлиб, Сиз, ўқувчи ундаги шеърлардан кўнгил, дил, қалб кечинма ва изтироблари, армон, соғинч, меҳр туйғуларига йўғрилган илқ сатрлар билан танишасиз.

Шоира ўз қалби билан ҳис этган ҳар бир ташбеҳ кишини бефарқ қолдирмайди. Шу билан бирга, бадиҳаларидаги ҳаёт рам-ташвишларига қориниб кетган, кўнгил ҳис-туйғуларига алданган, адашган, ҳаёт зарбасига учраган баъзи инсонларнинг турмуш чорраҳаларидаги кечинмаларини қандай ёритиб бера олганлигига Сиз, азиз китобхонлар баҳо берасиз, деган умиддамиз.

Китоб қалбингизга ўзгача уфр ва ёқимли илқлик олиб киришга аминмиз, Сиз, шоира билан ҳамнафас, ҳамфикр бўлибгина қолмай, балки бу китоб туйғуларингизга ҳам ҳамоҳанглигига ишонамиз.

М.АҲМЕДОВА

**©Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон
Миллий кутубхонаси нашриёти,
2005й.**

Шеърлар

БАТАН СЎЗИ СИГМАЙДИ ШЕЪРГА

Ватан ҳақида шеър ёзмоқ кўп мушкул,
Чунки, Ватан сўзи сизмайди шеърга.
Қасидалар битмоқ ундан-да қийин,
Чунки, Ватан жуда, ўхшайди нурга.

Ватан ўзи нима? Ватан сен ва мен,
Ватан -она тупроқ, ер, бутун замин.
Ватан- балки қаср, ё оддий кулба,
Ватан -қодир юрак, кўнгилга таскин.

Ватан- эътиқоддир, Ватан- садоқат,
Ватан- келажакдир, Ватан- саодат.
Ватан -ҳайрат ичра мислсиз ҳайрат,
Ватан-тоза иймон, Ватан-хур ҳикмат.

Ватан -ота-онам ва айтар сўзим,
Инъон, ихтиёрим, шаъним, шуурим.
Ватан- таңда қувват, ватан кўз нурим,
Ватанни севмоқлик-буюк сурурим...

КЎНГИЛ УЙҒОН...

Оқшом...
Хаёлларим елдек тўлғонар,
Настариннинг кўзи ёрийди инграб.
Майса пивиридан дил уйғонар,
Кўнгил тўлғонар.

Учаман,
Бошингда бўлиб парвона,
Лайлигуллар ишқингда бўлиб маҳлиё..
Меҳрнинг япроғи синар бир тилим,
Дил титранар.

Оқшом...
Қўлларимдан тутар дарёдил,
Етти осмон ичра айланаман чир.
Қанотим капалак гулбаргларидек,
Дил ўртанар.

Сочларимда
ўсар мажнун ниҳоллар,
Вужуд чақмоқлардан эмар ҳарорат.
Баргларимда яшар минг битта сийрат,
Дил мухтасар.

Оқшом...
Бандларимда ўсади руҳинг...
Дил соғинар, дил оғринар
Дил ўртапар...

ЁЛҒИЗОЁҚ ЙЎЛ

Ёлғиз йўл, ёлғиз дил, ёлғизоёқ йўл,
Кетиб бораёпсан маҳзун ва мискин.
Ўзинг ҳоқисору ўзинг ҳур буткул,
Ўзинг бутлагайсан юрак кемтигин.

Йўллар бунча узун, бунчалар дардқаш,
Дилга таскин излар бу кечмишларим!
Бу йўллар олисдир, бу йўллар узун,
Ситилиб излайди меҳрдошларин.

Йўллар бунча олис, бунча ситамкор,
Сочимга боғлайди армон титроғин?!
Орзулар, гуйғулар, қайғулар такрор,
Соғинчдан сарғайиб кетар япроғим.

Йўллар бунча ғамгин, бунча умидвор,
Тонгги шабнам бўлиб тупроғинг ўндим?!
Энди менинг сенга етмоғим душвор,
Энди муҳаббатинг менга йироқдир.

Йўллар бевафодир, йўллар алдоқчи!...

КЕЛМА, АГАР...

Келма,
агар қалбда бўлмаса соғинч,
Кўнгил ийдиргувчи бўлмаса меҳр,
Кўрмоқ чун дийдорга зарра ивтиқлик.

Келма,
Суйгувчи бир туйғу бўлмаса,
Эҳтиросларингда бўлмаса оғриқ,
Лов ёнмаса чашминг, чақнамаса кўз.

Келма,
Висолимга етмоқчи бўлсанг,
Бағримнинг тафтига олайтирсанг кўз,
Агар ҳою ҳавас истаса қалбинг.

Келма,
ғазабимдан қўрқсанг, талотўн,
Кўнгил ғамларига бўлмасанг ҳамдард,
Менинг нафасимдан кетмасанг ёниб.

Келма, гарчи мени кашф этолмасанг...

АЙТИБ БЎЛМАЙДИ

Сизга ҳаммасини айтиб бўлмайди,
Айтиб бўлмайдиган юрак тубида
Соғинчларнинг зада оғриқлари кўп.

Сизга ҳаммасини айтиб бўлмайди,
Мен етиб, етмаган олис йўлларнинг
Ўнқир-чўнқир сўқмоқлари талотўн.

Сизга ҳаммасини айтиб бўлмайди,
Узун тунлар мискин, уйқусиз, сўнгсиз
Аламлар ўтида қоврилганман хўп.

Сизга ҳаммасини айтиб бўлмайди,
Қўрқувлар ваҳмидан юрак ҳовучлаб,
Тангрига илтижо айлаганим ҳур.

Ҳаммасини айтиб бўлмайди ҳечам,
Бекорга иддао, беҳуда, эркам.
Армондан йўғрилган менинг тақдирим.

Бу фақир гардунда йўқ тўкис юрак,
Бир бутун мавжудлик йўқ бунда, эркам.
Ахир ҳаммасини бўлмайди, айтиб...

ТАШВЕҲ

Тийрамоҳ чеҳрангни йутоқиб симирдим,
Кўзларим қаманиб кетди зиёдан.
Сен қуёш эдинг мен бу дунёдан,
Қақраган юракла кўнгил сўрардим.

Сен булоқ сувидек эдинг лабо лаб,
Кўксингда бош қўйиб ухлар эди ой.
Сен само тоқида турардинг тиграб,
Чашмингда туғилар эди Моҳларой.

Либосинг оқ эди, ўзинг зангори,
Ошпоқ кабутарлар учар бағрингда.
Япроқларинг тилла, ялтироқ эди,
Соғинчларнинг расми эди аҳдингда.

Лаҳзалардек ўтди дилда сувратинг,
Лабларимда қолди ўна армонлар.
Яшил баргларимга дўнди кўзларинг,
Қанотимга гамдон бўлди пайконлар.

Йиллар силсиласи солдилар човут,
Тилимланиб кетди гамдан хаста қалб.
Умр мезонига гул қўйди субут,
Сирларини қалбда дафн этди Лаб.

ШАБНАМ ҲАЛИ ТЎКИЛМАСДАН ТЎР

Шабнам, ҳали тўкилмасдан тур,
Гуллар чайсин сенга юзини.
Майсаларнинг дудогидан ўп,
Айтиб олсин сенга сўзини .

Шабнам, райҳон юзларини юв,
Бир оз тўкилмасдан тур яна.
Шабнам, тонги ҳисларим сулув,
Орзуларим тўлғин нўртана.

Шабнам менинг лабларимга кўн,
Хушрўйларнинг макрларин юв.
Телба дилнинг айтганига кўн,
Хушбуйларнинг ифорини сев.

Шабнам, мендан аразлама ҳеч,
Мужжа бўлиб олай тафтингни.
Қалбда сениз бегона севинч,
Кўксимга бос қайноқ кафтингни.

Шабнам, сени севиб қолдим мен,
Юзларимни чай, покла дилим.
Юракдаги доғларимни енг,
Юрак севсин сени лиммо-лим.

Шабнам, тонгдай менга меҳринг **бер...**

СУҲБАТ

Ўша дилгир тунда майсалар ила
Шивирлашиб айтдик, дардимиз
Дунё ғамларидан ичиб, ўксиниб-
Ўксиниб йиғладик иккимиз

Гуссаларга тўлган кўнгилга
Майсалардек тиладик бардош,
Аламлардан тўлиққан дилнинг
Ҳасратидап йиғлади бардош.

Настариндай жуссам ўшал тун
Томчиларга қолди айланиб.
Шудрийг бўлди хоки пойингга,
Маржондайин кетди бойланиб...

Ўша тунда сен ва мен ғамдан,
Шивирлашиб айтдик дардимиз...

АЛДАМА, КЕТАМАН

Койима, кетаман барибир сендан,
Синиқ юрагимни олиб кафтимда.
Ўшанда ўксиниб терасан бир-бир,
Чил-чил умидларнинг парчасин срдан.

Йиғлама, барибир кетаман сендан,
Шабнамдек тўкилган кўз ёшларимла.
Сен эса қарғишлар ёғилган тундан,
Бир умр тиланиб яшайсан шунда.

Ялинма, барибир кетаман сендан,
Бахшида этаман ўзни офтобга.
Майли сендан кетиб ҳурдек ўтаман,
Сен чўкиб кетасан қаҳрим гирдобига.

Алдама, барибир кетаман сендан...

ИШҚ ДАРДИ

Ўлан айтиб, бағрим куйиб, гулёрлара айландим,
Озорларинг захрин ичиб бедорлара айландим.
Излай-излай кўксинг аро мазоримни топмадим,
Тантре толе теграсида беорлара айландим.

Далли дўстнинг изҳорига шунча иштиқ бўлдимму,
Дарди гурбат муз-қоридан кўкси4 йиртиқ бўлдимму.
Чархи гардун ичра дардкаш битга бемор топмадим,
Саҳроларда сувга маҳтаб дайри янтоқ бўлдимму.

Эй, дарди ишқ, минг балоға майли битга жон фидо,
Йўқ, яшашдан кечмам дея, қилди кўксим бир нидо.
Сенки Марям, айтма бир сўз, иштиёрдин тонмадим,
Ол, дилим Ҳақ, сенга бўлсин, сенга ишқим, сен Худо.

СЕНДАГИ СЕН ЭМАС, СЕНИКИ

Сендаги сен эмас, сеники,
Мендаги мен эмас, меники.
Ўзлигингни узлатдан излаб,
Сарсон бўлма, меҳринг кўпники.

Сендаги сен эмас, сеники,
Мендаги мен эмас, меники.
Тақдирингни меҳнатдан топиб,
Обру топсанг миллат сеники.

Сендаги сен эмас, сеники,
Мендаги мен эмас, меники.
Кўзни-кўзни тик қадай олсанг,
Демак, қалбинг содиқ дўстники.

Сендаги сен эмас, сеники,
Мендаги мен эмас, меники.
Меҳр-оқибат нелигин билсанг,
Мунаввар отгай тонг сеники.

Сендаги сен эмас, сеники,
Мендаги мен эмас, меники.

Ота-она меҳрин қозонсанг,
Туганмас бахт, ҳурмат сеники.

Мендаги мен эмас, меники.
Сендаги сен эмас, сеники.
Бу алдамчи бир кам дунёда,
Жон танники, руҳ Оллоҳники.

ЁРИЛТОШ ЁРИЛСА

Ёрилтош ёрилса, ёрилса кўксим,
Кўнгилда дийдорнинг ёриса кўзи.
Кўз қароғларимда гулласа чеҳранг.

Лабларимда унса ишқдан чечаклар,
Юрагимда урса қадамнинг саси,
Кўксимда кўкарса ишонач дарахти.

Ёрилтош ёрилса, кўксим ёрилса,
Вахтдан лабларимга ботса лабларинг
Юрагим кепгайиб кетса бағрингдек...

ИСТАК

Шамолдайин сочларингни буйига тўйсам,
Ҳилол бўлиб сочларингни буйини тўйсам.
Дудогингдан туллар терса ташна лабларим.

Кипригингни пайконларин санчсанг кўксимга,
Хотирингда яшаб туриб қайта тувилсам,
Борлигинни сезмасмидинг шунда ҳам эй, дил?!...

СЕНИ ДУНЁЛАРГА БЕРМАСМАН

Сени руеларга отмасман энди,
Сени елгонларга сетмасман энди
Гарчи сен фаришта бўлмасанг ҳамки,
Сени дунеларга бермасман энди

Сен-да, менинг уксик кўнглимни сотма,
Беҳуда ранжима, ранжитма фақат
Озурда кўнгилни уқларга тутма,
Мен бундай алдовга этмасман тоқат

Бу басир кўнгилнинг кўчалари чанг,
Бу тилим қалбимнинг йўллари касод.
Имконлар боилиғу алдов югурик,
Танимни илондек чақади фасод.

Ёлгончи дунедан безикдим бунча,
Кўзим косасида тўлғанади дард
Бевафо дунени сениз кўргунча,
Юрагимни ўйиб олсин бирор мард

Шунда борлигимни этаман ҳадя,
Денгиздай меҳрга тўлмоғинг учун.
Менга юрагингни айла бахшида,
Абадий меники бўлмоғинг учун

МЕНИ ТУТМА СЎРОҚҚА

Мени бугун минг сўроққа,
Тутма жоним, яфроғман
Титраб турган бандим узра,
Илдизимдан йироғман

Оҳ, яфроғлар ҳалинчакдек,
Ўвиллайди кўксимдаю
Ўсмаси йўқ келинчакдек,
Сийнаси дард, тугунча

Ой гардиши айрилиқ ранг,
Нигоҳларим қонталап

Ишқ касридан, бахт касридан,
Телба юрак жон талаш

Кунлар гуноҳ, тунлар гуноҳ,
Гуноҳ ранги- қаро дил
Ишовч руҳи менга паноҳ,
Манзил олис, яро дил

Карвон ўтар, армон ўтар,
Қон ютади, ой, фалак
Сиз масрурсиз бахтингиздан,
Битта бахтсиз мен ҳалак

Куйди юрак, тўйди юрак,
Самоларда қишлайман
Агар улсам ўшал кўкда,
Ҳилол бўлиб нишлайман.

Ой туробим, ҳой туробим,
Ишқим бунда беназир
Бу оламда дўст топганим,
Туғилмади минг аср.

Мени бугун минг сўроққа,
Тутма, жоним яфроғман
Сен излаган гунча эмас,
Ишқ куйдирган титроқман...

ЭВРИЛИШ

Руҳим дарегиди сени суғораман,
Жонимни ютоқиб ича бошлайсан
Тишларимга ботар айрилиқ тоши

Қорачиқларимда ўса бошлайсан,
Кўкрак қафасимда бағри тош меҳринг.
Салсабил тилакнинг нигори забун.

Бағрни еқади маҳзун бир дугоҳ,
Қабарик юракнинг андуҳларидек
Вужудимни тилиб қонатади моҳ

КЎНГИЛ САНГА ЭНДИ

Кўнгил санга энди, сансифатлигман,
Кўнгил танга энди, тансифатлигман.
Руҳим жонга энди, жонсифатлигман,
Раббимо, мен қайта дунёга келдим!

Нигоҳимда дунё яролиғ бўлди,
ароғимда дунё саролиғ бўлди.
Ардоғимда дунё садолиғ бўлди,
Раббимо, мен қайта дунёга келдим!

Ҳақдин тилаб тонглар музаффар бўлди,
Тангрим силаб бошим муҳаббат тўлди.
Тақдир қониб аъмол муяссар бўлди,
Раббимо, мен қайта дунёга келдим!

Бу туффроғ танимдек қаҳрабо экан,
Ватан оҳанграбо бир паноҳ экан.
Умр чархпалак, ғамга жо экан,
Раббимо, мен қайта дунёга келдим!

Бир ожиз бандамен пойингда содиқ,
Илло, кўксимда сен тавалло лойиқ.
Мен туффроқ бўлсам гар сен бир малойиқ,
Раббимо, мен сенга иймон келтирдим.

БОТИНИМДА ТИТРАБ ТУҒИЛАР БИР ҲИС

Ботинимда титраб туғилар дунё,
Дунё ўзи недир, дунё бенаво.
Ҳаёт олислардан келган садоми,
Ишқ инсон қалбида дарди бедаво.

Ботинимда қарий бошлайди дунё,
Гардув чархи ҳалак, айланар гуё,
Кунгил дунёдайн ғамларга жоми
Ва ёки чеки йўқ манзилсиз руё?!

Ботинимда гуллай бошлайди дунё,
Зоҳиримда ёлғиз яшайсан танҳо.

Ёлғонларга кўниб кетар савдоми,
Юзларини мендан беркитади моҳ.

Ботинимда кўзи ёрийди дунё,
Олам юзларимдай кетар ёришиб.
Кўзларингдан сачраб тўкилар ногоҳ,
Ғамларингга буткул кетсам қоришиб.

Ботинимда титраб туғилар бир ҳис...

ҚУМСАШ

Мунаввар нур сочиб тонглаб отаверар,
Соғинчлардан дилда ҳижрон ортаверар.
Хаёлларим сенга томон кетаверар,
Менинг маъсум онажоним омонми-ей,
Мени кутиб ранги-руйи сомонми-ей?

Қишлоғимда қўша-қўша тўйлар ўтар,
Яқинларим балки кутар, балки кутмас.
Бир юрак бор мендан ортиқ севиб ўтар,
Менинг азиз онажоним омонми-ей,
Мени кутиб ранги-руйи сомонми-ей?

Диёримнинг шамоллари сарин-сарин,
Изтиробли хаёлларим эзгу, ширин.
Ховлимдаги онам эккан гул настарин,
Менинг мунис онажоним омонми-ей,
Мени кутиб ранги руйи сомонми-ей?

Кўнгилгинам бугун бунда кўп мусофир,
Кўп фарзандим қўллагувчи Ҳақ- Оллоҳдир.
Волидамга умр сўраб ўтар умр,
Менинг мушфиқ онажоним омонми-ей,
Мени кутиб ранги руйи сомонми-ей?

Оҳ, дегунча дунёи дун ўтаверар,
Туну кунлар умримизни ютаверар.
Онажоним нодон қизин кутаверар,
Меҳрибоним онажоним омонми-ей,
Оҳ, соғинган онагинам меҳмонми-ей?

САНДАДИР

Оқариб ойдинда ётсам, ой менинг қўйнимдадир,
Сесканиб очсам кўзимни ер қўли бўйнимдадир.
(Халқ қўшиғи)

Тонг юзи бўлди мунаввар, гашти дур, шабнамдадир,
Тун ҳақиқ тим қора кўздек, қўш юрак бир тандадир.
Ишқ аро ёр зулфини бўйнинида дор этсанг агар,
Неки ёр, балки бу олам лаззати ҳам сендадир.

Товланурсан нозланиб, ўн саккиз ёшингдадир,
Чўғланиб ёнгай хиромон, чўлпонлари қошингдадир.
Тиз чўкар пойингда олам, ишқ аро борлиқ, замин,
Ёғдуси меҳрингни чўлғаб, шамс сенинг бошингдадир.

Ай, кўнгиб, сенки мунаввар, токи ишқ қасдиндадир,
Сен муҳаббатнинг қули, ишқпараст дастиндадир.
Бунчалар мук тушмагин, саргашта ишқнинг домига,
Марям англа, ўз-ўзин англамоқ асриндадир.

ЮРАК ЮКИ

Ҳориган фалакда ой ҳам безовта,
Тиз чўиб пойимда само тўкар ёш.
Бир садо чинқирар,
Қулоқларим кар,
Жаранглаб синади қобирғаларим.
Қисир-қисир синар умуртқам,
Тўкилиб кетади ошиқ-мошиқлар.
Уларни тераман битга-битгалаб,
Тўлиб кетадилар
этакларимга.
Ва ипга тизаман дона-доналаб,
Сўнг осиб оламан, оппоқ бўйнимга.
Севинганимдан
Қийқириб кула бошлайман,
Жиринглаб кетади мунчоқ қобурға
Ошиқ-мошиқларим
қувончларимдан.
Мен эса оғирлашиб боравераман,

Ўз қобурғаларимни
Кўтара олмасдан.
Чунки ҳаёт юки жудаям оғир
Юрак юки эса унданда улкан.
Уни кўтармоқ учун
Забардаст вужуд керак,
Баҳайбат одам.
Тогдай юрак даркор
Енгмоқлик учун,
Ҳаётнинг бундайин синовлариши.
Мен эса ўз бўйнимга осилган,
Қобурғаларимни
Кўтара олмасман, нечун?
Осмон эса, осмон эса,
Чўккалаб қолган пойимда...

КЎНГИЛ ҲАҚИДА БИТИКЛАР

Кўнгилга кирсанг гар
гўзал жаннатдир,
кўнгилдан сув ичган
шодмон, бедарддир.
кўнгилни шишадек
синдирсанг чил-чил,
у сенга бир умр
армон ва дарддир.

Кўнгил арши аъло,
етишмоқ мушкул,
Кўнгил тубсиз гирдоб
чўкмоқлик мангу,
Кўнгил- Оллоҳ
кулбаси эрур...

Кўнгил тарозиси дунёдай оғир,
кўтариб бўлмайди.
Кўнгил нардай енгил
йўталиб бўлмайди.
Кўнгил юксак осмон

учиб ҳам бўлмас.
Меҳрсиз кўнгилда
муҳаббат тўлмас.

Кўнгилдан кўнгилга йўллар очилса,
кўнгил тўлади.
Кўнгилдан кўнгилга озор сочилса,
кўнгил қолади, меҳр ўлади

Танани тиф кесса бир кун битади,
Кўнгилга тиф терса, қалбни йиртади.

Меҳр ҳам кўнгилнинг зийнати, безак,
Нафрат ҳам кўнгилнинг меваси бепак.

Кўнгилдан сув ичсанг таскин топасан,
Кўнгилни оғритсанг қарғиш топасан.

Кўнгилнинг тилаги оқ бўлса, инсон бўласан.
Кўнгилнинг айтгани ёт булса сарсон бўласан..

ЎТИНЧ

Сендан айри кетдим, сукутда жим-жим,
Армоннинг қомига мен кетдим чўкиб.
Зардоблар тўлдику, кўксимга лим-лим,
Танам кўтаролмас бу дардлар юкин.

Кўкка учиб кетди жисмимдаги қуш,
Алдоқчи дунеда саргайдим ғариб.
О, нетайёлғизлик дарди урар тўш,
Надомат юкидан қолдимку қариб.

Бахнинг нелигини қолдим англамай,
Топганим тиламчи, севганим сароб.
Икки ўксигимни меҳримдан қўймай,
Доим яратганга келтирдим тавоб.

Тангрим, қўш қанотим қўлла, илоҳа,
Бахт қули бошидаш инжулар терсин.
Менга улашмаган тансиқ бахтингни,
Икки гўдагимга бўлишиб бергин.

Илоҳа уларга мададкор бўлгин!

УМР ЎТАР ЭКАН

Умр утар экан, бетин, бетакрор,
Ҳаёт ўтар экан ширии, беқарор
Юрак ёнар экан бедор ва бедор,
Қисматингдан қочмагил, эй, дўст!

Дуне ташвишлардан яралган азал,
Дарду аламлардан туғилган газал
Заққумга даво деб туғилган асал,
Қисматингдан қочмагил, эй, дўст

Бағирдек бардошни берибди Оллоҳ,
Меҳрдек қуенни берибди Оллоҳ.
Борғувчи манзилни берибди Оллоҳ,
Қисматингдан қочмагил, эй, дўст!

Лаҳзалик умрни базм эт мамнун,
Савобни инсонга азм эт ҳар кун.
Тангрига таваллю айлагин ҳар тун,
Қисматингдан қочмагил, эй, дўст!

Руҳингни озод қўй, дилни обод қил,
Дунени озод кўр, элни мадад бил!?
Жонингни Ватанга, юртга имдод қил,
Қисматингдан қочмагил, эй, дўст,
Элатингдан тонмагил, эй, дўст!

СЕНИ СОҒИНДИМ БАҲОР

Сўроқладим сени дарё, қир, адирлардан,
Сўроқладим тоғу тошдан, боғу роғлардан.
Соғинчлардан ўлан бўлдим, ёнимга қайтгил,
Ёнимга қайт, эй дилбари гўзалим Баҳор.
Олам узра сепингни ёй, газалим Баҳор.

Шарқираган сойларингдай жўшқиндир завқинг,
Мунаввар тош шўъласидай қайноқдир меҳринг.
Назокатли аёллардай сафоли сеҳринг,
Сени ойдай ойжамолинг соғиндим Баҳор,
Сени шамсдай висолингни соғиндим Баҳор.

Яшилликка бурка энди юртим тупроғин,
Нафосатга чулға гулдай диллар урфоғин.
Ювиб юбор юракларнинг дарди, дил доғин,
Сени мовий осмонлардай соғиндим Баҳор,
Сени яхши инсонлардай соғиндим Баҳор.

Ватанимни гўзалликка, нурга буркайвер,
Бошимиздан бахт ва омад гулин тўкавер.
Иқболимиз юксакликка, нурга чулғайвер,
Истиқдолни олқишлайвер, гуллайвер баҳор,
Ҳур диёрни яшнаг, сени соғиндим Баҳор.

ТЎКИЛ ДИЛ

Олов нафас, дилбар нафас, нур нафас,
Нафасларинг мени чўтдай ёндирар.
Яшил нафас, мовий нафас, ҳур нафас,
Боқишларинг эсларимдан оғдирар.

Сулув нигор, фулув нигор, гул нигор,
Ҳавасларинг борлигимдан тондирар.
Баҳор нигор, саҳар нигор бу дийдор,
Ажалимдан бир кун олдин ўлдирар.

Узук боқиш, сузук боқиш, ноз боқиш,

Хаёлларим, саволларим ўғирлар,
Таббасумлар, тааззумлар, нагмалар,
Оловнафас юрагимни куйдирар.

Ғунча лаблар, тулча лаблар, ол лаблар,
Жавоб излаб дилда нени сўроқлар,
Олов нафас, ялов нафас, нур нафас,
Ифорларинг нечун мендан йироқлар!

Эй, дил, ёнгин, эй, дил, кўнгин, дўнгин дил,
Муҳаббатнинг меҳробига юкин, дил!
Бир нафас ҳам тўхтамасдан ёнавер,
Олов нафас кўнгишларга тўкил, дил!

Зилолнафас, ҳилолнафас, ўтнафас,
Нафасингда мангу қолай, тўкил дил...

ЁҒДУ СОЧИБ КЕЛ!

Мунаввар тонгдайин қучоқ очиб кел,
Муаттар гулдайин ифор сочиб кел!
Ўлкамни мусаффо нурларга чулғаб,
Фараҳли кундайин ёғду сочиб кел!

Истиқлол шукуҳи ёр бўлсин элга,
Истиқбол сурури ўрласин дилга.
Залворинг мардопа музаффар йўлда,
«Сиҳат-саломатлик» отлиғ янги йил!

Сенда диёримнинг тонглари отгай,
Сенда махфиратлиғ кунларим ботгай.
Сенда шодумонлиғ онларим ўтгай,
Зафарларга уммон, имкон бўлиб кел.

Кўнгишларга инъон, иймон бўлиб кел?
Садоқатли дилга Қуръон бўлиб кел.
Муҳаббатли элдай ўтлиғ янги йил,
Музаффарли тонгдай қутлуғ янги йил!

СИЗ МЕНГА КЕРАКСИЗ!

Сиз менга кераксиз, меҳрга ташна
Борлигимнинг сизга зорлиги учун.
Тақдирнинг баъзида қаҳру зулмидан
Дуненинг яшанга торлиги учун.

Сиз менга кераксиз, шубҳасиз, эркам
Шу иссиқ нафас-ла сезмоқдаман бахт.
Биламан, бу гардун ташвишларидан
Яшаймиз гоҳ шодмон, гоҳида карахт.

Сиз менга кераксиз, шифобахш сувдек
Кўксимда ўсмоқда сиз эккан ниҳол.
Майлида, осмоним бўлсангиз агар,
Мен само тоқида бир тилим ҳилол.

Сиз менга кераксиз, ҳаволар мисол,
Кўкракни тўлдириб яшайман сизга.
Чашмингиз меҳридан яшарар хаёл,
Дарахтлар куч олсин япроғимиздан.

Сиз менга кераксиз, қатра томчидек,
Мисоли қақраган лабда табассум .
Нур бўлиб сингийсиз шабнам томчидек,
Чарақлаб кетади нурсиз кўзларим.
Сиз менга кераксиз, яшашдек ташна...

САРҲИСОБ

Ҳар субҳу тонгингни ўз ҳаётингнинг
Энди бошлангувчи ибтидоси бил.
Ҳар шому тунингни умр шаъмининг
Сарҳисоб этгувчи интиҳоси бил.

Ҳар куннинг саҳнида босган залворинг,
Ҳаёт мезонидан яралган нақл.
Ҳар калом сўзингни мағзу таъмининг,
Кишилар онгида кашф этгин ақл.

Келмининг гар шундай, ер бўлсанг магар,
Халқ сенинг қўлловчи бўлсин камаринг.

Кечмишинг яхшилик, савобга тўлса,
Тутгайдир оламни меҳру самаринг.

Гар япроқ бўлсанг сен дарахт шохида,
Илдизлар тархидай тупроқ тожин ил.
Гар оқил бўлсанг сен дунё чархида,
Халқинг дил-дилида нур бўлиб йўғрил.

Гар осмон бўлсанг сен ер узра тупроқ,
Қор бўлиб, сел бўлиб, емғир бўлиб ег.
Гар юрак бўлсанг сен, бўл ўтли маёқ,
Шаънингга заррача туширмагин доғ.

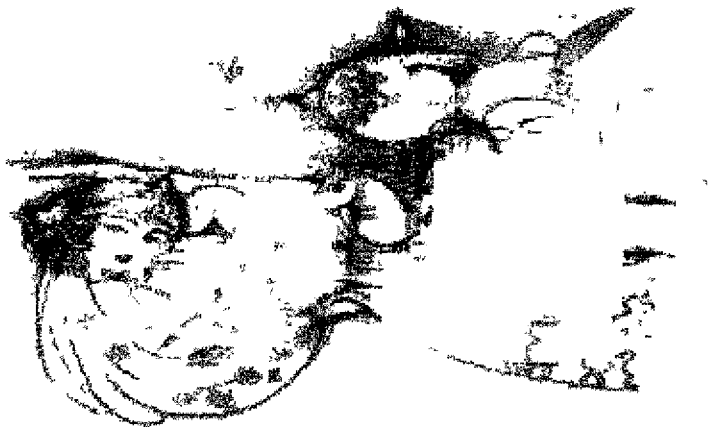
ТОНГЛАРДАЙ БИР ТИНИҚ ҲАВОСИЗ

Тонглардай бир тиниқ ҳавосиз,
Шудрингдай мунаввар давосиз,
Меҳрга чўлганган навосиз,
Фариштам, сариштам онажон,
Соғинчим, саргаштам онажон.

Меҳрингиз олдида булоқ кам,
Сеҳрингиз олдида осмон кам,
Чашмингиз олдида қуеш ҳам,
Таъзимга бош эгар онажон,
Дунё ғамдир сизсиз онажон.

Сиз борсиз юракда йўқ қайғу,
Сиз борсиз муяссар, нур туйғу.
Сиз борсиз бу ҳаёт завқ, парқу,
Бор бўлинг бахтимга онажон,
Ер бўлинг тахтимга онажон.

БАДИАЛАР

ишқим руҳинг дайрида ҳижо, висолинг мискин чашмимга ям-яшил ридо эди...

Сен билан кўзларимиз тўқнаш келганда гуё вужудимдан жимирлаб томирларим аро оқаётган иссиқ қонни ҳис этар, гуллар нектаридан бол йиғабган боларилар мисоли гувиллаётган туйғуларим шода-шода марваридлардек оёгинг остида думалаб-думалаб тушар, ўзимга бўйсунмаётган оёқ-қўлларим эса висолинг шаъмидан карахт илинжларга айланар эди.

Мен ана шундай кечмишлар уммонида оққушдай парвоз этганча бир тилим ҳилол янглиг тилимланган юрагимни селга тутардим...

Ногоҳон тонг палласи айна сенинг видолашувингу йўқлик сари инаётган мудҳиш дақиқаларда сесканиб кўзларимни катта-катта очганча гафлат уйқусидан ўйғониб кетдим...

Минг афсуслар бўлсинки, буларнинг бариси менинг хом хаёлларимдан тўқилган ёлғончи тушлар, руҳият дунёсидаги ғаламис шайтонларнинг алдамчи қутқуси эди...

Мен шунда самовий ором қаъридан узилиб тушган иложсиз қурбат, дилтанг орзулар исканжасига алданган сароб, кириқларда осилиб қолган томчи мисоли аччиқ ҳақиқатнинг асираси эканлигимни англаган эдим...

Кўзларимни очганимда эса гижирлайвериб меъдага урган эски ўриндигу, болорлари қорайиб ис босиб кетган пастаккина қадрдон кулбамда димикқан ҳаводан баҳраманд бўлганча ястаниб ётар эдим. Тепамдаги шифтда эса узун беланчаклар тўқиб, арғимчоқ учаётган ўргимчаклар устимдан вижирлашганча гийбат тўқир, уйнинг сарғайиб кетган оҳанлари ва ўйдим-чуқур сувалган деворлар менга ҳўрпайиб-хумрайиб боқар эди...

Ҳа, менинг ёлғончи хаёлларим ва тушларим шундай алдамчи ва ширин, ўйғонганим ҳамда борлигим айна чидаб бўлмайдиган ҳақиқат эди.

Ҳақиқат аччиқ, яшаш мураккаб эди. Курашмоқлик шахд, енгмоқлик бахт, енгилмоқлик эса унданда катта фожеа эди.

Бу синовлар инсон қаршиидаги энг кичкина синов эди, холос...

ЗИЁГА ИНТИЛИШ

Осмонни қоп-қора булутлар қоплаб, ёмғир томчилай бошлади. Ёмғир аралаш кучайиб бораётган телба шамол ҳазонларни чирпирак қилиб ўйнатар, тебраниб-силкинаётган дарахт шохларининг гувиллашидан беэовта бўлаётган қўй-қўзилар атрофга аланг-жаланг боққанларича «ма-а, ма-а-а»латанча нола

қилар эди. Ҳали сарғайиб улгурмаган майсалар эса қишнинг эрта келганидан ҳайратлангандек, бошларини у ёқ, бу ёққа тебратар, «тик-тик-тик» қилиб бутун заминни шалаббо қилаётган ёмғир эса ўзига берилган имкониятдан мамнундек бетиним қуяётган эди. Унинг остида танини поклаётган табиат совуқдан дилдираган яланғоч боладек шалаббо, борлиқни чақалоқдек чўмилираётган булутлар эса иззати битган меҳмондек олис-олисларга томон шошилар эди.

Тонг отди... Қуёш чиқиб бутун чашми, борлиғи бегуборлик, соқипликка йўрилган, бутун вужуди покланган табиат ўз жамолини кўз-кўз айлади. Майсалар устига қўнган марварид мисоли шудринг киприклар устида қўнган кўз ёшлардек ерга думалай бошлади. Баргларини ҳали тўлиқ тўкиб улгурмаган дов-дарахтлар эса набираларини қузатиб қолаётган қариялардек маҳзунгина тебранар эди.

Тонг ортидан юқорига кўтарилаётган қип-қизил баркашдек она қуёшнинг заррин нурлари оламни нурафшон этиб, борлиқни ажиб гузалликка буркаган, ўзида мовийлик касб этган кўм-кўк осмоннинг мунавварлиғи дилларга янаш ва янариш завқини ўйготар эди. Ёмғирдан намиққан замин эса қуёш сочаётган ҳароратдан кўтарилаётган ҳовур остида беланчақдек чайқалар, ердан кўтарилаётган оплоқ парсимон буғ ичидаги табиат долғаланиб-долғаланиб жилоланар эди.

«Чугур-чугур» қилиб сайраётган қушларнинг нағмасию, «баа-баа, маа-маа, ме-е, ме-е»лаётган қўй-қўзи ва подаларнинг олатасир суруви, «бз-з-бз-з»лаганча зувиллаб учаётган болариларнинг овози тонг отмасдан бошланган серташвиш эртанги куннинг ибтидоси эди, холос.

Тонг ортидан юқорига кўтарилаётган қуёшнинг заррин нурлари бутун мавжудоту одамзодга бир хилда ўз нурини инъом этиб, уларни янаш истагино меҳнатга, ҳаракатга, курашга, тирикликка чорлар, бу зиё инсон вужуди, қалби ва борлиғида қандайдир аглаб бўлмас жўшқинлик, бегубор ва самимийлик ҳислари ила яхшилиқ ҳамда эзгулик сари чорлаётган эди.

Бу нур Оллоҳ бандаларига ҳадя қилган ва уларнинг бутун умри давомида ҳаётини ёритиб тургувчи абадий туҳфа, умр мезонини ёритувчи мангу шуъла эдиким, унингсиз янаш ҳам, ҳаёт ҳам зимистон каби йўқлик эди. Усиз дунё мисоли ишқсиз юрак каби совуқ, ҳижронсиз севги каби аччиқ, меҳрсиз тана каби жонсиз эди.

Шундан-да, қуёш нурларидан эмган қонда ранг, қуёш нурларидан сув ичган юзда файз, қуёш нурларидан баҳраманд бўлган юракда меҳр-муҳаббат туйғулари мужассам бўлди.

Мен ҳам ана шу, Аллоҳ инъом этган ўша, қуёшга интилдим, қуёшни севдим, ва доим уни соғиниб кутиб олдим, худди Тангрига интилгандек, Тангрини севгандек, Тангрини соғингандек, Тангрита иймон келтиргандек...

...Кетаяпман яна қуён томонга... Келмишим қуёшдан, демак бир кун кетминим ҳам Қуёш томонга...

Мени Тангрим юборди, демак мен бир куни яна Тангрим ҳузурига боргайман. Чунки Тангрининг ўзи қуёш, Тангрининг юзи қуёшдир...

ТУЗ ҲАҚИ

Ҳалима дурқунгина қиз бўлиб балоғатга етгач, унинг ота-онаси узоқ қариндошларидан бирининг ўғли, эндигина йигитлик бурчини ўтаб қайтган Бердимуродга фотиҳа қилиб қўйишди. Камгап, оғир ва уягчан Ҳалима Бердимуродни кўрмаган бўлса ҳам ота-онасининг райига қарши боролмади. Чунки, отасининг жаҳлдор, бир сўзга, ўз айтганидан қайтмайдиган киши эканлигини яхши билар эди.

Ёзга бориб тўй ҳам бўлиб ўтди. Ҳалима эрининг юзига тик боқиб сўз қайтармаслиги, ота-анасини ҳам ҳурматини жойига қўйиши, рўзгор ишларига чаққон ва оқилалилиги билан қуёвнинг уйидагиларга ҳам ёқиб қолди. Айниқса, қайнонаси Розия хола келинини ўз қизидан-да, аъло кўрар эди. Шу тариқа ота-онанинг дуоиси мушарраф бўлиб, ёш оила бирин-кетин беш фарзандли бўлишди.

Фарзандлари орасида тўнғич ўғил- Олимжонга уларнинг меҳри бўлакча эди. Олимжон китоб ўқишни севар, ҳатто қўй боққани чиққанида ҳам китоб унинг ҳамроҳи эди.

Ёзининг иссиқ кунларининг бирида ҳовлидаги тарвақайлаб ўсган катга тутунинг соясида Олимжоннинг тўйига атаб тикаётган духоба кўрпага мағиз тикиб ўтирган Ҳалима онанинг олдига дарвозадан

-Хайр қилинлар-ов, яхпилар,- дея жавраганча ўрта ёшлардаги лўли хотин кириб келди. Овозни эшитиб томорқа тўрида қувлашмачоқ ўйнаб юрган кенжатоё Сарвар билан Санжар:

- Лўли келди, лўли келди, дея чувиллапганларича чопиб келишди.

- Кел, келақол, хешомад, ёзининг иссиғида сенга ҳам зарур эмасдир, тирикчиликнинг айби йўқ, -дея лўли хотинни сўрига таклиф қилди Ҳалима опа.

-Барака топинг-е, бор экансиз-ку, айлонай!

Дилим кетти, йўлим кетти, сизга бир фол очиб қўяй! Кўзимга кўринди, тилимга суринди. Бир гап айтаман, фақат мендан хафа бўлмайсиз-да?

-Қандай гап, яхши гап бўлса нега уришаман, айтақол!

-Эшитинг! Фолимга чиқди. Кўрпани кимга атаб қилаётган бўлсангиз, апа шу болапизнинг ҳаётида кейинчалик бир ҳодиса бўлади. Лекин, яхшиликка қайтади. Айтайму, айтмайму? Аввал бир нарса атанг, айлонай?

-Ҳай хешомад, нималар деб валдираяпсиз. Пафасингизни иссиқ қилсангизчи! Фолингиз тўғрими ўзи? Ўзимам шу кунларда босинқираб, ёмон тушлар кўриб юрибман. Майли, фолингизни очинг қани! Мана бу беш сўмпи сизга атадим.

-Фолим кетти, йўлим кетти, эшитинг энди айлонай, апа шу уч-тўрт йилдан сўнг бир ҳодисам фожиа бўладики, ўғлингизга зиёнсиз ўтиб кетади. Тўнғич ўғлингиз анча вақтдан сўнг узоққа йўл тортади, кўп кўргуликлар кўради. Аммо тиф остидан омон қолиб, соғ-саломат бағрингизга қайтади. Бирки ўлим, бирки ўлим, бу ўлим қирқ навқиронни ўз бағрига ютади. Темир тигда қирқ забардаст жонини беради. Ўғлингиз эса бир жониворга яхшилик қилиб, унинг шарофати билан омон қолади, айлонай. Айтганим тўғри, фолим ҳақиқат, лўлининг айтгани келади, қилгани эм бўлмайди, опажон.

- Қани, атаганингизни танланг-да, апа шу бачани ҳақи учун Худо йўлига садақами, мушкулкушодми, атаб юборинг, айлонай! Садақа балони қайтаради. Омин! Илоҳим ўғлингизни Худони ўзи паноҳида асрасин!

-Ҳай, дугона, ҳе йўқ, бе йўқ, нималарни валдираяпсиз, илоҳим оғзингиздан шамол учирсин. Ўғлимни аввали Худонинг ўзи асрасин, сизнинг айтганингиз нима бўларди. Манг, фолингизни нарзини олинг-да, йўлингизга жўнанг, барака топкур!

-Ман валдирамадим, ургулай, фолимга чиққаниви айтдим, холос. Менга руҳларнинг дарак бергани шу, хешомад. Берганингизга рози бўлинг, айлонай. Ана энди, яхтаккина чойингиз бўлса олиб келинг!

Ҳалима опа айвондаги тоқчадан банкадаги совуқ чойни олиб чиқди.

-Мана, ича қолинг, сув берган савоб, дейдилар. Ишқилиб савоби болаларимга тегсин.

Омин, илоҳим шу хонадонда катта тўйлар бўлиб, фарзандларингизнинг ҳузурини кўриб юринг! Ўглингизни эса Худони ўзи паноҳида сақласин!

Халима опа лўли хотинни жўнатиб ўзича пичирлади:

Ишқилиб барча фарзандларим қаторида тўнғичимни ҳам ўз паноҳингда асрагин, эй Раббим! Уни ўзинг омон сақлагин!

Намозгарда ишдан ҳориб келган Бердимурод ака кечки овқатни танаввул қилгач дастурхонга фотиҳа ўқилди. Халима опа зўрға тилини тийиб ўтирди. Ҳозиргина дамлаб келтирган аччиқ кўк чойни қайтара туриб, ахийри гап бошлади:

-Отаси, шу бугун десангиз айни пелсин маҳалида чорпоёда кўрпа қавиб ўтирсам, бир лўли хотин кириб келса, денг. Ўзиям баманигинага ўхшайди. Бир маҳал фол очиб кетса бўладими. Нималар деди, биласизми?

-Ҳа, нима дерди. Лўли бўлгандан кейин оғзига келганини валдирагандир-да. Ҳойнаҳой, сенам гапига ишониб оғзига термулиб ўтиргандирсан, шундайми? Эҳ,товуқмия хотинлар-ей!

-Лўлининг айтгани чин, қилгани эм бўлмас, дейдилар, отаси. Сиз аввал гапни эшитинг, мен айтиб берай!

Нима эмиш, тўнғич ўқлинг уч-тўрт йилдан сўнг узоқ йўл тортади. Бегона макон десамми, кўпнинг ичида гала-говур тўполонга аралашади. Уруш десамми, қиргин десамми, иш қилиб, кўп қон тўкилади. Қиргинда ана шу кўпнинг ичидан фақат сенинг ўғлинг соғ-саломат қайтади. Қолганлар темир тиг остида қонга беланади. Ўғлинг эса, ҳайвонми, жониворми, иш қилиб бир совуқ нарсага меҳр кўрсатгани учун, ўша нарса уни фалокатдан асраб қолади, дея валдираб юракларимни така-пука қилди, отаси.

-Ахмоқ бўлмасанг, лўлининг гапига ишониб ўтирибсанми, хотин. Унинг бемаза гапларини эшитиб ўтиргандан кўра, ҳайдаб чиқармайсанми? Қиргин қаердаг келармиш? Қалласи борми унинг? Ўғлинг эндигина ўн олтига кираётган бўлса. Бу ақлга сиғмайдиган бемаза сўзларни менга етказгандан кўра, бошимни қотирмасдан бориб ишларингни қил! Чарчаб келганман, бир пасгина мизғиб олай. Кечқурун номозгарда Шодиёр жияяникига ўтиб келаман. Қўшнимизни кўриб қолиб, айттириб юборибди. Кичиги Расулжонни тўй қилар эмиш. Маслаҳатга йиғилишига чақиртирган бўлса керак.

-Тўйга йиғинишган эканми, ануе куни бир пас ўтириб келгандим, овсивим ҳеч нима демаган эди-ку. Ҳа, майли, тўйга нима етсин. Халима опа ўрнидан туриб, ўчоқ бошини йиғинштириб олиш учун

ташқарига йўналди. Идим-товоқларни ювиб-тараб нариги уйга, дарс тайёрлаб ўтирган болалари олдига кириб кетди.

Љўли хотиннинг сўзлари бир ойгача қулоғи остида жараанглаб, хавотирланиб, кўнгли ғаш бўлиб юрди. Кейинчалик рўзгор ташвишлари билан бўлиб секин- аста ёдидан ҳам кўтарилиб кетди.

Ана-мана, деб Олимжон мактабни ҳам битирди. У кўпроқ ҳисоб-китобга қизиқдони учунми, математика фавини мукаммал эгаллади. Унинг бу фанга қизиқиши зўрлигини ҳисобга олган Бердимурод ака бир кунни дастухон бопида уни олдига чақириб шундай деди:

-Мана ўғлим, мактабни ҳам аълога битирдинг, буving учун сенга раҳмат. Энди биздан ҳам битта ҳисобчи чиқса, ёмон бўлмас. Уч-тўрт кундан кечиктирмай ҳужжатларингни тайёрла, ўғлим! Шахрисабздаги Қишлоқ-хўжалик техникумга ҳужжатларингни топшираман. Ўзингни ҳам истагинг шу, тўғрими?

-Ҳа, дада. Унда мен эртагаёқ ҳужжатларимни тайёрлашга киришаман.

-Валли, ўғлим! Бўлмаса ишга кириш!

Ўша йили Олимжон талабалик бахтига мунссар бўлди. Ўғлидан хурсанд бўлган Бердимурод ака унга қўл соати ва ўқув сўмчаси соғна қилди. Олимжон ўқув даргоҳида ҳам ўзининг интизомчилиги, тиришқоқчилиги ҳамда жамоатчилиги билан талаба ва ўқитувчилар орасида ҳурмат қозонди. Ёзда эса дадаси ишлайдиган колхоз идорасида амалиёт ўтади. Идора ходимлари ҳам унинг қобилиятини сезмасдан қолмади, албатта.

-Ўғлим, ўқишни битириб иш излаб юрма, тўғри олдимга келавер! Бизга сендек чаққон ва иқтидорли кадрлар керак,-деди Олимжоннинг елкасига қоқди колхоз раиси Комил ака.

Ўқишни битириб айни диплом топширилаётган бир паллада Олимжонга ҳарбий чақириқ қоғози келди. Унинг ота-онаси ҳам бошқаларники қатори фарзандини юрак бағри эзилиб ҳарбий хизматга кузатишди. Бердимурод ака кўзидан ёш тўкмасида, ўзини ёмон ҳис қилди. Жигар-бағри ёниб, ўпкаси тўлди, аммо хотинига сездирмади. Кўз ёши тўкаётган хотинига эса далда берган киши бўлди:

-Йиғлама-да энди, нима ўғлинг урушга кетяптими? Икки йил бир зумда ўтади, кетади, ахир ҳамма йилитларга келган тўй бўлса... Йиғингир, дийдиёнинг! Юр, уйга борайлик! Болалар ёлғиз қолишди, дея хотинини уйга томон етаклади.

Кунлар ўтаверди. Улар сабрсизлик билан Олимжондан хат-хабар кутишар, почтачиникига ўғлидан хат сўраб боравериб безор қилиб юборишди. Ахийри интиқлик билан кутилган хат ҳам келди.

Уви шошилиб очган отанинг кўзлари намланди.

-Ассалому-алайкум азиз отажон ва онажон, укажонларим! Соғ-саломат юрибсизларми! Сизларга барча ўртоқларимдан алангали салом! Энди мендан сўрасангизлар мен соғ-саломатман. Хавотирга ўрин йўқ. Биз Афғонистоннинг Қобул шаҳрига келиб тушдик. Биз бу ерда Қобул халқининг тинчлигини кўриқлаяпмиз. Ҳозирча тинчлик. Ҳайратонда эса уруш кетяпти. Бизнинг ротадагилар аҳил ва меҳрибон. Демак, бизни ҳеч ким енга олмайди, чунки, ҳамжиҳатликда гап кўп. Сизларни жуда соғиндим. Хайр, жавобингизни кутаман?

Бердимурод хатни ўқигач ерга чўккалаб қолди.

Ҳа, нима бўлди дадаси, -дея югуриб келган хотини унинг кўлидан хатни тортиб олиб, сабрсизлик билан ўқиб чиқди.

-Оҳ, дадаси-я, энди нима қиламиз? Ахир, афғонда уруш кетяпти-ку. Наҳотки, фарзандимиз айнан ўша ерга тушган бўлса-я? Энди нима қиламиз? Ишқилиб, болагинамизни Худонинг ўзи кўпнинг қаторида асрасин-да!

-Хотин, анов лўли хотиннинг гапларида жон борга ўхшайди. Кўп сиқилаверма, насиб этса ҳаммаси яхши бўлади, хотин! Мана, ўзи соғ экан-ку. Тангрининг ўзи ёр бўлсин унга! Қолгани бекор.

Қобул шаҳрига бориб тушган гуруҳ икки ротага ажратилди. Биринчи рота Ҳайратонга, иккинчиси эса Қобул шаҳрида қолдирилди. Рота солдатлари олдига қўйилган вазифа қишлоқларни талаб, жабрдийда Қобул халқига етказаетган босмачилар тўдасининг жабр-зулмини қайтариш, халқ тинчлигини сақлаш вазифаси топширилган эди. Тоғ томондан аҳён-аҳёнда эпитилаётган портлаш ва ўқ овозларидан баъзи солдатлар ваҳимага тушишар, тунги навбатчиликда ҳар ҳафтада гумдон қилинаётган бир неча солдатларнинг қисмати бошларига тушмаслик учун ичларида Худога нола қилишар эди.

Шундай кунларнинг бирида рота яқинида қўйиб кетилган минанинг потлаши оқибатида яна уч нафар солдатнинг нобуд бўлгани ротадагилар учун катта йўқотиш бўлди. Орадан кўп ўтмай ярим тунда навбатчилик пости ёнидаги иккинчи портлаш оқибатида ҳам икки нафар навбатчи аскарнинг ўлими йиғиларнинг қалбига кўрқув ва саросима солиб қўйди.

Портлаш овозидан уйғониб, воқеа содир бўлган жойга ярим яланғоч югуриб келган солдатлар қиш-қизил қонга беланиб,

таналари сочилиб ётган солдагларни кўриб, даҳшатдан қотиб қолишди. Баъзи солдаглар кўрқувдан ўкириб йиғлаб юборишди, баъзиларининг ранги докадек оқариб, телбасифат анграйиб қотиб қолишди.

Шундан сўнг бир неча кун ҳамма сукутда, бир-бирига гап ҳам қотмади. Ҳар ким ўз дарди, ўз нафратини ичига ютган ҳолда янаям вазмин ва қатъиятли, эҳтиёткор бўлиб қолди. Фожеани ўз кўзлари билан кўриб, гувоҳ бўлган Олимжон қанчалик қатъиятли бўлишига қарамай, қаттиқ таъсирлангани боис кечалари алаҳлаб, бақириб ўйғонар, додлаб, ўрнидан туриб кетар, туни бўйи ухлолмай қийналар эди. Кундузлари ҳам телбасифат қилиқлар қилиб, ўзига-ўзи гапирадиган бўлиб қолди. Олимжоннинг хаёли ўзида эмаслигини сезган рота командири уни вақтинчалик ошхонага ишга ўтказди.

Кунлар ўтаверди. Олимжоннинг пича ўзига келиб қолди. У ошхонага ишга ўтгач овқатнинг сифати янаям яхшиланиб, яхшигина пазандалиги маълум бўлиб қолди. Чунки, оилада қиз бола йўқлиги сабабли Ҳалима опа ўғилларига пишир-қуйдир, юв-тараяи ўргатгани шу тонда унга қўл келган эди.

Шундай қилиб, рота аъзоларининг талаби билан Олимжон ошхонада қолдирилди. Мазали таомлар нишириб, ротадошларини мақтовини олаётган Олимжон ярим кечагача ҳамма ёқни йиғиштириб, овқат қолдиқлари, пўчоқ ва суякларни ошхонадан юз эллик метр нарида ўсган қари тут тагидаги қандаққа ағдарар, ошхона батартиблигини жойига келтиргандан сўянгина жойига келиб ётар эди. У ҳар сафар кечқурун овқат қолдиқларини тўккиб, эртаси яна тўккани келганида қандаққа ҳеч қандай овқат қолдиги қолмаганидан таажубга тушар, ҳатто сунгу пучоқларгача нимадар еб кетаётганлигини кўриб, ҳайрон бўлар эди. Чунки, ит суякларни ражигани билан қолдиги қолади, пўчоқларни эса фақат мол ейиши мумкин. Мушук эса ўзига яранасини ейди. Ҳар куни бу ҳолнинг тарорланаётганини кўрган Олимжон негадир бу ҳолга қизиқиб қолди.

Бир куни овқат қолдиқларини ҳар вақтдагидан анча барвақт тўкди-да, ўзи анча наридан паналаганча ўша жойни кузата бошлади. Овқат ҳидини сезиб дарахтдан шалоплаб тушиб, қандаққа томон ўмалаётган баҳайбат олчипор илонни кўргач, ваҳимага тушди. Бу сирнинг тагига етган Олимжон энди овқат қолдиқларини кечга қолмасдан тўкиб келадиган бўлди. Чунки, у илондан ҳайиқиб қолган эди. Лекин душманлар ҳужуми бунданда кўрқинчли ва даҳшатли эди.

Олимжон ҳаммадан эрта туриб нонуштага овқат тайёрлар, тушлик, кечки овқатларни тайёрлагандан сўнг ҳам ярим кечагача картошка ва бошқа маҳсулотларни эртанги кунга тайёрлаб, арчиб қўйгунича тун алламаҳал бўлиб кетарди. Сўнг, солдатлар ширин уйқудалигидан фойдаланиб, уйдагиларига хат ёзар, соғинч мактубини битиб бўлгач эса, аллавақтгача уйқуси келмасдан ширин хаелларга берилиб, қандай ухлаганини ўзи ҳам билмай қолар эди.

Кеча яна икки солдатни бўғизлаб кетишди. Ҳеч кимнинг кайфияти йўқ, Барчанинг кўзида мунг. Эртага нима бўлишини ҳеч ким билмайди.

Олимжоннинг атбой берилганидан сўнг ҳам уйқуси келмади. Ҳалок бўлган дўстларининг ҳаётдан эрта кетганини ўйлаб юраги ўртанди, чуқур қайғуга ботди. Ота-онаси, укаларини эслаб, қалбини соғинч ҳислари қамради. Ухлагиси келмагани учун секин ўрнидан туриб яна ошхонага борди. Бирдан хаёлига эртанги кунга картошка ва пиёзларни арчиб қўйиш фикри келди ва маҳсулот олиб чиқиш учун иккита катта челақ олди. Қўшни бино ертўласида жойлашган омборхона томон одимлади.

Каазарма атрофида қўриқчилар қўйилган, чироқлар қоронги тунни анчайин ёритиб турган бўлсада, атроф аллақандай ваҳимали, ғалати сукуват ҳукмрон эди. Зинапоядан пастга тушиб шиқирлатиб омборхона қулфига калит солди. Ичкарига киргач битта челақка картошка, битта челақка пиёз ва шолғом солди. Челақни қўлига олиб, энди кўтараётган Олимжон орқа томондан қандайдир вишиллаш овозини эшитиб, илкис қаддини кўтарди. Не кўз билан кўрсинки, чироқнинг хира таратаётган шуъласида чамаси беш-олти метрлар нарида бўйни танасидан икки барабар йўғон катта илоннинг одамдек тип-тикка турганини кўриб тахтадек қотиб қолди. Илон вишиллаганча эшик қаршисида тўхтади. Пенюнасидан совуқ тер қуйилиб келаётган Олимжон ҳайкалдек қарахт бўлиб қолди. Унга кўзларини қадаб турган илоннинг вишиллаши, нағмасию важоҳатидан даҳшатга тушган Олимжон бир лаҳзада жонсиз танага айланган эди. Унинг бутун танаси музлаб, оёқ-қўллари тарашадек қотиб қолди. Йўғон танаси жимжимадор, турли рангларда товланаётган илон уни авраш учун турли нағмалар қилиб ўйинга тушар ва яна вишиллаганча эшик тагида туриб олар эди. Олимжоннинг фақат кўзларигина очиқ, қолган бутун танаси тошга айланган эди. Орадан қанча вақт ўтди, билмайди. Ўзига келганида эса челақнинг боғичи қўлларини қийиб

юборган эди Улар тарақлаганча ерга тушиб, ичидаги нарсалар сочилиб, ер билан битта бўлди.

Ўзига келгач, эшик тирқишидан тушаётган қуёш нуруни кўриб сергак тортди. Эшикни итарган эди, очилиб кетди.

Кун ёйилиб тепага келган, ташқари эса жимжит эди. Эрталабки нонустга овқат тайёрлаш эсига келиб, ошхона томон югурди. Ошхона кеча қандай йиғиштирилган бўлса шундайлигича турар эди.

-Наҳотки ухлаб қолишган бўлса-я,- деган фикр миясидан яшин тезлигида ўтди. Бирдан хаелини жамлаб, ўртоқлари ётган казарма томон югурди. Казармага кирдию донг қотиб қолди. Барча солдатлар ички кийимларида, ярим яланғоч чавақланиб ётар, ошқоч чойшаблар ва полларнинг усти қип-қизил қонга бўялган эди. Бирдан бутун вужудида англаб бўлмас титроқ ва ғазаб алангаланиб, ташқарига отилди. Унинг бирдан бир умиди бирор тирик жопни топиб, содир бўлган даҳшатли ҳодисанинг тубига етиш эди. Афсуски, кўриқчилик постидаги солдатлар ҳам айни ярим тунда барча солдатлар қатори босқинчилар томонидан биттасиям тирик қолдирилмай чавақлаб ташланган эди..

Бу мудҳиш тажовуздан қаттиқ ларзала келган, бундай шафқатсизликни миясига сиғдира олмаган Олимжон гурсиллаб йиқилганича ҳушини йўқотди.

У кўзини очганида шифтлари оппоқ, қандайдир уйда, оқ чойшаблар ичида ётар, бошидаги чидаб бўлмас оғриқ бутун вужудини лоҳас қилиб, тани зирқирар эди. Унинг инграганини эшитиб чошиб келган шифокор ва ҳамширалар «хайрият, битта ротадан ақалли шу бечора тирик қолди-я, ахир нақ уч сутка беҳуш ётди» деганларини эшитмади ҳам. Чупки, унинг қаттиқ кўркувдан нафақат руҳияти, балки эпитиш қобилияти ҳам лат еган эди. Икки ой қаттиқ тиббий муолажа ва парварিশлардан сўнг руҳий шикастланиш даражаси аниқланган Олимжон иккинчи ногиронлик нафақасига чиқарилиб, уйига жавоб берилди. Шундан кейин, бу даҳшатли қон тўкилишнинг таъсири бутун умри давомида уни таъқиб қилиб ўтди. У ҳаммиса эрга сўлган марҳум қуролдошлари руҳи олдида ўзини тирик қолганлигини кечира олмади. Ҳаёт эса ҳам ширин, ҳам шафқатсиз, ҳам ёлғончи эди. Хотира эса юрак бешафқат тилиб ташлаган пичоқ эди.

БОЛАЛИГИМ-БАҲОРИМ

Фарзанд ота-онанинг бахти, шодлиги, қувончи, оила пойдеворини мустаҳкамловчи навқирон авлоддир. Болалик эса умр мезонининг покиза ва нафис хушбуй чечаги, болалар дунёнинг беқиёс мўъжизасидир. У ёшлигида ота-онага қувонч бағишласа, умр поёнида унга таянч бўлади.

Эзгулик соҳиллари сари йўлловчи болалик йўлларида мурғак самимият улгайиб, меҳр, соғинч, эрка туйғлар палак отади. Болаликнинг кўзларида муҳрланиб қолган ана шу покизалик, самимият, беғуборлик ва меҳр олдида шоҳу гадо тиз чўқади.

Болаликнинг олтинданда, дуру-гавҳарданда бебаҳолиги, бетакрорлигини умр отлиғ манзил йўловчилари секин-аста англаб бораверадилар.

Болаликнинг бунёдкори бўлмиш Аёл эса табиатнинг буюк ихтиросидир. Аёл алласидан ғам-алам, дард, кўрқув, ёмонлик, уйқусизлик чекипади. Уни тинглаган қалбда меҳр-мурувват, садоқат, оқибат ва муҳаббат туйғулари ўсиб улғаяди, камол топади.

Гўзаллик дунёсининг чечаклари бўлган болаликнинг беқиёс, мафтункор, суюмли ва суйғумли эрка қилиқлари она меҳрини маҳв этади. Болалик - тошқин дарё, унинг жўшқин ва шиддаткор тўлқинлари ўзининг шўх-шанлиги, шадодлиги, тиниб-тинчимаслиги билан қирғоқларни ювиб кетсада, кўнгилларни суғоради, дилларни эзгуликка чорлаб, юракларга бамисоли, баҳор тароватини олиб киради.

Болалик шаффоф булоқ мисоли тиним билмай қайнайверади, қайнайверади, худди ҳаёт оқими қайнаётгандек. Унинг мусаффо ва тиниқлиги олдида кўзгу уялганидан юзини беркитади.

Болаликнинг кўзларида соддалик болалайди. Кўнданда, ойданда мусаффо ва қайноқ болаликнинг меҳри инсонни ажиб эзгуликларга, бунёдкорлик, мўъжизакорлик, жўшқин ижодкорлик сари чорлайди. Болаликнинг осмонида-да, оппоқ паркулар, беғубор тилаклар, эзгу-умидларнинг шифобахш ва нузли булутлари сузади. Орзулар ёмгири мисол қалбимизга тўкилган меҳр эса болалик осмонини ёритувчи мангу ва ботмас, соҳибжамол қуёшдир.

Болалик чекию поёни йўқ яшилликдир, унда фақат гул-чечаклар, сумбулу райхонлар очилади, мушку-анбарларнинг хушбўй ва хушрўй ҳиди уфурган нафис чечаклар юз очади.

Болаликнинг чаманида турфа қушлар, саъваю булбуллар чарх уради. Унинг саҳнасида эса инсонни ўзига мафтун этувчи ўлмас

музыка садоси янграйди-ки, бу садо то умр интиҳосига қадар қулоқда жаранглайди.

Болалик - мисоли тонги шабнамдир. Унинг гаштини инсон умри давомида ўзгача ҳиссиёт ва муносабат ила эслайди. Бу ҳис умрнинг энг мусаффо, энг бетакрор, энг тароватли ва ҳароратли даври бўлиб, инсон ҳаёти зарварақларида ўчмас сатрлар каби мангу қолади...

ҲУКМ

Кўкни қора булутлар қоплаган. Энди томчиламоқчи бўлаётган ёмғир заҳартанг юздан тўкилаётган қаҳр-ғазабдек майда-майда совуқ заррачалар кўрипишида юзларни чимчилайди.

Ҳали қуриб улгурмаган, ўйдим-чуқур жойларда кўлайиб қолган кечаги ёмғирнинг намлиги юракни сиқади. Қурилиши битмаган чала иморатнинг совуқ ва зах ертўласида аллакимнинг раҳми келиб «тўёна» қилган, увада-увада тўнга ўралиб олган, усти боши кир-чир, оёғида тагчарми кўчиб кетган ботинка йиртиғидан кирган сувдан музлаб, на совуқ, на иссиқни сезмаётган оёғининг увишганидан безовталаниб кимса кужапак қолда ихраниб ётар эди.

Унинг учун энди дунёни сув олса ҳам, ўт кетса ҳам қизиги қолмаган, ҳамма нарса «барибир» бўлган бу кимса совуқ ва зах ертўлада алоғ-чалоғ туш кўриб ётар эди. Баъзан ижирғаниб, баъзан хурсиниб тамшанаётган, қачонлардир ўз қадр-қиммати, ўз шайива мавқеига эга бўлган бу кимса ҳозир ҳеч ким эмас эди... Унинг «қачонлардир» қиртишланган соч-соқоли, юзларининг яқин ўртада сув кўрган ё кўрмаганлигини ҳам ҳеч ким айтиб беролмас, саргайиб кетган газета устида қотиб ётган бир неча нон бўлаклари, бир бош пиёз ва мусалласнинг бўшаган шишаси унинг тунги нонуштаси самарасини изоҳлаб турар эди.

Унинг ҳар кунги турмуши шу тарзда такрорланар, эрта тонг, ит ақилламасидан бурун бошқа бомжлар «супуриб» кетмаслигидан олдин ахлатхона сари югурар, шоша-пиша ҳали ҳеч ким «илдириб» улгурмаган шиша ва елим идишлар, қоғоз картонлару қотган нон бўлақларини териб елкасига илинган катта сўмкага солганча, бошқа ахлатхоналар сари одимлар эди. Баъзи кунлар унинг омади келиб, қўлига бойваччароқ оила ташлаб юборган ул-бул нарса илинар, қоғоз ва шиша бутилкаларни инқиллаганча кўтариб дўконга топширгач, меҳнати эвазига топган арзимас

«чойчақаси»ни бармоқлари орасига маҳкам ҳовучлаганча озиқ-овқат дўкони томонга попилар эди.

Қалтираб, қақшаб, очлик ва ташналисдан титраётган қўллари билан сотувчи узатаётган мусаллас, нон ва газак учун аччиқроқ бирор нарсани бағрига босганча «ўз оромгоҳи» сари шошилар эди. Ҳорғин вужуди ила манзилига етиб боргач, шалвираган, букчайган гавдасини эски-туски, увадаси чиқиб кетган матрас устига ташлар эди. Бир кунлик тинимсиз меҳнати эвазига келган камтарин егулигини газета устига қўйиб, мусалласни стаканга тўлдириб ютоққанича симирар эди. Очлик билан ичилган мусалласнинг ўткир таъсиридан ширакайф бўлиб қолгач, бир-икки бўлак нон ҳам еёлмасдан ўзини ғам-алам, хорлик ва зорликлардан мосуво этганича, уйқуга кўзи илинар эди. Куйишиб кетаётган кўксидаги мужрик юрак ҳам бир вақтлар яшаш ишқида ёнган, сағир қалб, гўзалликдан мосуво нотаваон дил ҳам энди бир қултум мусалласнинг қулига айланган эди. Ҳаётнинг қаттиқ зарбасига дони беролмай камондек эгилган гавдаси эса аллақачон ўлакка кўникмалар домига асир бўлиб улгурган эди.

У баъзан бахтиёр кишиларнинг орқасидан термулганича, ўзининг-да, бир вақтлар ўша кишилардай бекаму кўст яшаганию ҳеч кимни назарига илмагани, қанчадан- қанча кишиларга озор, қанчаларига жабр етказгани эвазига Оллоҳнинг оғир жазосига ҳукм қилингани хаёлидан бирма-бир ўтар эди. Энди эса бутун умр шу ҳукмни адо этишга маҳкум эканлигини-да, яхши билар эди. Чунки, у бу ҳукмни ўзгартиришга қодир ҳам эмас эди.

Баъзан у қалбида одамларга қарши ғалаён қилаётган қаҳру вазабини боса олмай, ўзини ўзи юлиб-тирнар, девоналардек бақирар, ўқраб, йиғлаганча кийимларини тилка-пора қилар, унинг ўтмишидан беҳабар одамлар эса унинг телбалиги сирини билолмай, хайрон боққанларича ўтиб кетишар эди, холос.

Ҳа, ҳаёт шундай бешафқат эдики, тақдир уни аёвсиз, шафқатсизларча жазолаган эди. У шунга лойиқ эди ҳам. Унинг қулоғида остида узлуксиз жаранглайдиган ва ана шу тубанлик ботқоғига ғарқ қилган ота дуоибати вужудини, миясини, жигар-бағрини кундан-кун кемириб борар, бир вақтлар бойлик, мол-дунё васвасасидан кўр бўлган кўзлари маҳалладошлари қўлида ғарибларча бир қултум сувга зор бўлиб жон таслим қилган ота қарғишига ўқилган ҳукм эди.

Бу ҳукмни одамлар эмас, Тангрининг ўзи адо этган адолатли ҳукм эди. Қачонлардир номи ижирғаниш билан тилган олинган бу кимса яқиндагина бу ҳукмни тўғрилигини англаб етган ва шу

англаш баробарида энди унга ҳеч қандай чора, раҳм-шафқатга-да ўрин йўқлигини ҳис қилган эди.

Тасодифий фалокат туфайли тунда уйи куйиб кул бўлган, хотини ва жондан азиз фарзанди ўт ичида қолгач девонага айланган бу кимсадан ҳамма юз ўтирди. Чунки унинг бирор дустри, яқини ҳам ёрдам қўлини чўзмади.

Кайфу сафода ўтган қисқагина ҳаёти тундай ўтдию кетди.

Қиш кунларининг бирида тунги қаҳратоннинг совуғидан қақшаб уйғониб кетди. Унинг тани олов бўлиб ёвар, оғриқдан кўзлари косасидан чиқиб кетгудек эди. Алоғ-чалоғ қўрган тунгида соч-соқоли ўсиб кетган марҳум отаси кўлида таёқ билан упи қувлаб юрган эмиш.

-Юр, олдимга туш, сенга бу ерда ўрин йўқ, токайгача одамларга кулги бўласан,-дея қоронғулик сари чорлаётган эмиш.

Ўйгонганида совуқдан қоғиб қолган оёқлари ҳеч нарсапи сезмас, кўллари қимирламас, кўкрак қафасининг чап томонида зўрайиб бораётган санчисдан нафаси димиқар эди.

Томоғи қақраб, лаблари тамшанди. Тили танглайга ёпишиб, сув,-дея гулдиради. Киргайиб ичига ботиб кетган кўзлари нажот истаб атрофга аланглади. Афсуски, унга ёрдам берадиган, ҳатто жон таслим қилаётган ана шу онларда озига сув томизишга ҳам ҳеч ким етиб келмади.

Кўз олдидан яна марҳум отасининг сиймоси гавдаланди. Отаси уни чайқалиб, шовулаб оқаётган улқап сувлик томон этаклар, у эса сувга етиб чанқоғини қондириш учун отасининг орғидан энтикиб югуриб борар эди...

СОВҒА

(Воқеавий ҳикоя)

Зафарнинг уйида бугун туғилган кун...

Катта залда ҳаёнаматли дастурхон безалган. Зафар ўзи билан ўқийдиган 10-«Б» синфидан ташқари, параллел «А» ва «В» синфларидан ҳам «ўзига етар» тенгдошлари ҳамда дарсларда ўзини қўллайдиган 5-6 нафар ўқитувчиларини таклиф этди.

У бугун 15 ёшта тўлиши муносабати билан олинган «Нексия» машинаси калитини топширганини бир кўриб қўйишин...

Ҳа-да, кўп йиллардан бери тахта базасида масъул лавозимлардан бирида ишлайдиган дадаси бўлмиш Фағжулла ака бултур ёзда ҳам биринчи набирасининг бешик тўйини дабдабали

ўтказиб бериб, набирасига 06 маркали ян-янг «Ўжигули» машинаси совға қилганида, бутунгиси нима бўлибди. Ўшанда маҳаллада роса шов-шув бўлиб кетган эди. Буниси ҳам ундан-да, эсдан чиқмайдиган «оламшумул» воқеа бўлсинки, уни ҳамма эслаб юрсин.

Зафар таваллуди тантанасига ўзи ектирадиган «Шалома» эстрада гуруҳини таклиф қилдирди. Кечга яқин башанг кийиниб олишган синфдошлар ташриф буюрдилар.

Катга ҳовли ўртасидаги фавворали ҳовузчадаги сувда сузиб юрган балиқ ва ошоқ ўрдакчалар ҳамда атрофида ранг-баранг очилган гуллар киши эътиборини беихтиёр ўзига тортади. Қатор ишкомлардаги тоқлар гужум-гужум бўлиб гўралаган. Куннинг бироз салқинлиги туфайли ичкаридаги катга залда стол безатилди. Ҳовли чеккасида ўрнатилган темир ўчоқлардаги дошқозонда икки хил таом қайнамоқда. Сихларга тортиш учун шашликка гўшт тўғраётганларга нималарнидир уқтириб юрган уй бекаси Шарифахоннинг билакларида қўша-қўша билагузук, бўйнида қалин тилла занжир ялтирайди. Ял-ял товланаётган ва ҳали урф бўлмаган, ажабтовур матодан тикилган кўйлагини кўз-кўз қилганича аҳён-аҳёнда меҳмонларга тавозе кўрсатишни ҳам эсдан чиқармайди.

Дастурхонда балиқ ивилдиригидан тортиб, хандон пистагача, салатдан тортиб, анаур пиёзнинг шўрланганигача, турли пишириқлар, ҳар хил сок ва мева шарбатлари, шишаси ажабтовур ичимликларнинг хориждан келтирилган турларининг барчаси муҳайё.

Меҳмонларнинг кўпчилиги ҳали 10-синфда ўқишларига қарамай шунақанги башанг кийиниб олишганки, европаликларнинг кийиниши ҳам уларнинг олдида ҳеч гап эмас. Ҳатто, баъзи ўғил болалар бўйнига тилла занжиргача тақиб олишган.

Тўрида, бундай тақинчоқларни тўй ёки тантанада тақинмаса, мактабда бирибир таққани қўйинмайди. Сочлари ажабтовур қирқилган, мўйлаби сабза урган йигитчаларнинг «жентелменнамо» кўринишларидан кийини кулгисини қистайди.

Тантана очиқ, деб эълон қилинди. Гулдурос қарсақлар янгради. Ҳаллослаб меҳмонларга хизмат қилиб юрган Фатхулла ака даврабошига айтиб, биринчи табрик сўзни «қалин» оғайниси, мактаб директори Таваккал Бузруковга бағишлади.

Қарсақлар янграб, барчанинг диққати Бузруковга қадалди. Бузруков дўсти ва қадрдони Фатхулла акага бўлган хурматини изҳор этгач, унинг ҳаёти давомчиси бўлиши Зафарбекнинг 15

ёшга тўлиши мупосабати билан нишонланаётган ушбу дақиқалар билан қизғин кутлади Сўнг ўзининг алоҳида совғаси борлигини айтиб Зафарни ўртага таклиф қилди ва икки йигит кўтариб чиққан ДАЕВО телевизорини тантанали равишда унга топширди. Икки пойдевор қайтадан бир-бирлари бағирларига сингишди.

Навбат эстрада гуруҳига берилди. Давра қизиб синфдошлар бирин-кетин рақсга туша бошладилар. Фатхулла аканинг эса қувончи чексиз.

Ҳа, у биттаю битта ўғлига нима қилса-да, арзийди. Ахир, «от ўрнини той босар» деганларидек, ҳадемай Зафар ҳам отасининг ёнига киради, қарабсизки ишлар янаям юришиб кетади. Зафарнинг ўқишга унча ҳуши товламасада техникага роса ўч. Дадаси ишдан келди, дегунча машинасини миниб, қочгани қочган.

Хуллас, ўйин-кулгу роса авжига чиқди. Сўз навбати ахийри Фатхулла акага берилди. Зафарнинг дадаси келганларга ўз миннатдорчилигини изҳор этиб бўлгач, ўғлини муборак 15 ёшга тўлиши билан қизғин табриқлади ва унга аталган «арзимас» совғаси борлигини айтиб, Зафарни даврага таклиф қилди.

Музыка садоси янгради ва ота тантанали равишда «Нексия» машинаси калитини Зафарга топширди.

Ҳамма «вуй» деб юборишганини ўзлари ҳам сезмай қолишди. Баъзилар ҳавас, баъзилар ҳасад билан боқишди. Тун яримлаб қолган, ўқитувчилар эртанги дарсга тайёргарликни баҳона қилиниб ўринларидан туришди. Ҳали кетишни хаёл ҳам қилмаган ёш меҳмонларга эртанги дарсга кечикмаслик ва юбилейни тинчгина тугаллашларини тилаб, даврани тарк этишди.

Ўқитувчилар кетганидан сўнг стол қайтадан ичимликлар билан безалди. Даврада бири қўйиб бири билан рақсга тушаётган йигит-қизларга қўшилиб ўйин тушаётган Фатхулла ака ва Шарифахон ҳам роса қувнашди.

Вақт алламаҳал бўлаётганлиги сабабли хонандалар ҳам нарсаларини йиғиштиришди. Эстрада гуруҳининг хизмат ҳақини бериб кузатиб қўйишди. Доим бир ишқал чиқариб юрадиган Зафарнинг яқин ўртоғи Козимнинг янги нексияда айланиб келайлик, деган таклифини қўллаб-қувватлаётган ёшларнинг илтимосини ширакайф Фатхулла ака рад эта олмади. Уч қиз ва тўрт йигит тикилишиб машинага кириб олишди.

- Эҳтиёт бўлинглар,-дея, ҳай-ҳайлагича қолган Фатхулла акага бошларини ирғитган ёшлар қий-чув қилганларича машинани учуриб кетишди.

Дадасининг «Газ-31»ини миниб устомон бўлиб кетган Зафар болаларнинг қистови билан тезликни оширар, катта йўлдан сддек учиб кетаётган машинанинг «учиши»дан завқланган ширакайф оғайнилар эса баланд овозда ашула айтиб боришар эди.

Афсуски, хаёллари самовий кайфиятда, ўз завқи-шавқи билан овора ёшлар машинани зарб билан юқори кучланишли катта симёғочта урилганини ҳам, энди бир-бирлари билан ҳеч қачон дийдорлашишга олмасликларини ҳам, ширин ҳаётлари давомига мангута нуқта қўйилганини ҳам идрок этишга улгуришмади.

Зарб билан катта тезликда учиб келаётган машина симёғочта урилиб мажакланган, унинг ичидаги етти навқирон ҳам жоп таслим қилишган эди. Эртаси куни мактабнинг барча жамоаси ва ўқувчилари, ушбу фожеадан хабардор барча кишилар бу «мудҳиш» соғанинг бегуноҳ қурбонлари таъзияларига ҳамдардлик билдиришга ўтинди.

Онаизор ва оталарнинг оҳу-ноласидан қуёш ҳам қонга беланди. Уфқнинг юзлари доларангга бўялди. Барча оғриқ ва гамларни кўнглига жо қилган сукунат тун қўйнига сингиди. Ҳали тупроқи қуримаган етти янги қабри тун ўз бағрига олди. Йиғидап қизарган кўзлар чарчоқ ва оғриқ силсиласида ҳорғинликдан эртанги кун илинжида қувватга тўлиш учун уйқуга бош қўйди.

Фақат, етти янги қабрда мангу уйқуга кетган етти навқирон, етти навжувонгина эртанги тонг сари шошилмас, улар шу уйқу қудрати ила чин дунё сари кетиб борар эдилар...

МАҒЛУБИЯТ

Сен мендан бутунлай кетдинг ва шунга маҳкум эдинг. Қорачиқларимни қонатиб кетди товонинг излари...

Сен эса ортингта-да, боқа олмас ва шунга лойиқ эдинг. Ҳаво тунд, осмон жаҳлдан паҳсадевор рангидек гезариб кетган эди ўшанда. Ортингда эса, менинг кўкрак қафасимда гуп-гуп уриб турган ва сенинг номингни ўзидан бутунлай ўчириб ташлаган юрагим парчасидек тупроққа фарқ бўлиб кетаётган гувала-гуваладек изларинггина сочилиб қолган эди...

Сарсон ва бадбин хаёллар қаърида уруглаётган айёрона қарашларинг менинг назарим зарбидан чил-чил синган ва парча-парча бўлиб, захриқаттол таъмдек ҳавога сингиб кетган. Сендаги кўнгли, сендаги фикр, сендаги ёлғончи туйғулар андиша отлиғ ҳарир пардани йиртиб, эгасига ялтоқланаётган кучукчадек

турланар, чинор юзларингдаги галати боқишларингдан сескаваётган зўрма-зўраки табассум эса титроқ азобида довдирар, эндигина пешонангга қўнаётган довдир ажинлар турли мақомда эгилиб-букилар, унинг атрофидаги хижолатдан ялтираётган совуқ тер эса сенинг сирингни ошкора айлаётган жилгачалардек қошларингга оқиб тушар эди.

Сенинг назарингда ёлгончи, ширин каломларингдан мумдай эриб юмшаган, бокира туйғулардан маст ва опшоқ булутлар ичра парвоз қилаётган оққушдек, ҳали кўзлари ранг танимас, сезиш ва ҳис-ҳаяжондан мосуво, умид ва орзулар осмонида учиб юрган, оқ ва қора, яхши-ёмонни фарқига бора олмайдиган бокира бир қизни алдаш жуда осондек туюлган эди.

Сен уни алдаётганинг баробарида ўзингни-ўзинг алдаётганингни, қалбингдаги (бўлса) нозик ва эзгу истақларни тунаётганлигингни, дилингдаги сароб туйғуларга мук тушиб таъзим қилаётган ҳис-ҳаяжонинг, орзу-умид ҳамда барча истак, имкониятларинг илдизига болта уриб, майиб қилаётган эдинг холос...

Сен билмас эдингки, ўз алдовларингга кўникиб бораётган вужудинг, нигоҳинг, лабларингда уятдан гезариб турадиган ним табассуминг ва сипо, ҳаводор сўзларинг масхараомуз ҳаракатларинг ила вужудингдаги барча ҳиссиётларни ҳам алдов ва бадбинлик деган тузалмас касалликка дучор қилаётганини сезмаётган эдинг...

Ҳа, ўша кунни осмон қовоғини солганча, кўзларидан дув-дув ёш тўкиб, заминни алдовларингдан юшиб ташлаган эди. Ҳатто, алдовларингдан безган осмон ҳам мен билан сен учрашган кунни хамиша авзойи бузилиб кутиб олар, оқибатда шаррос ёмғир қўйиб юборар, ҳавода эса шундай қўшиқ янграр эди:

Алданма қиз, алданма, бахтинг кетар ёр-ёр,
Бахтинг бирла ўлан ёр, тахтинг кетар ёр-ёр.
Сузук кўзинг сузмагил, кўнгил айтар, бенаво,
Бу алдамчи севгининг интиҳоси бедаво.
Улан айтдим сизмади, бу кўнгилга ёр-ёр,
Кўнгил кўзи сизмасини, ҳали имкон бор-бор...

Сен эса бу қўшиқни эшитмас, қолаверса эшитишга-да, қодир эмас эдинг. Чунки, сенинг кўнгил отлиғ ўзанингни кўзи буткул беркилиб қолган, ҳис-туйғуларинг эса, киборлик, ёлгончилик ва таъмагирлик қулига айланиб улгурган эди. Сени аста-секин

дўзахий оқим узра етаклаётган бу туйғулар ҳатто кўзларингдаги зиё, вигоҳингдаги илиқлик, вужудингдаги ҳарорат, дилингдаги саховат, юрагингдаги муҳаббат отлиғ тапсиқ таомлардан-да мосуво этаётган эди. Бу сенинг ўз-ўзинга қилаётган инъоминг, интиқоминг, эҳсонинг ва йўқликка иниб бораётган эътиқодинг эди.

Шунинг учун ҳам сен ўша содда ва бегубор кўнгил нигоҳидаги ўтли боқишларга, қайноқ табассум ҳамда унинг қатъий эътиқоди олдида ожиз ва мужрик жонзотга айланиб қолган эдинг...

Унинг руҳиятидан таралаётган меҳриғиё нур сенинг алдамчи туйғуларингни парчалаб, юрагингдаги сароб даъват сари сени ўз-ўзинга сургун қилишга ҳукм чиқарган эди.

Сен ўша ҳукм қилинган сароб туйғуларга сингиб кетаётган эдинг...

Ортингдап, ортингдан эса тупроққа фарқ бўлаётган гувала-гуваладек изларинг сочилиб-сочилиб борар, қорачиқларимда колган изларинг эса, бутунлай ўчиб кетаётган эди...

ҚАСОС

Салим ҳар сафар ёзги таътилда қишлоққа қайтганида тоғлар орасида жойлашган она масканидап кўра кўпроқ вақтини тоғда ўтказишни хуш кўрар эди. Шунинг учун уйда бирон ҳафта бўлиб, кўлига бир оз егулик олиб тоққа чиқиб кетар, арчазору ҳар хил жониворларга сароб тоғнинг салқин ҳавосидан баҳраманд бўлиб ўқишига қайтар эди. Унинг энг севган машғулоғи олмахонларнинг дарахтдан дарахтга сакраб, мева териб ейишларини томоша қилиш, ҳар хил нарма билан сайраётган қушларни кузатиш ва ям-яшил ўт-ўланлар устида мазза қилиб хаёл суриб ётиш эди.

Ана шундай кунларнинг бирида ёзги каникулдан қишлоққа қайтган Салим икки-уч кундан сўнг ҳар доимгидек тоққа чиқиб кетди. Арчазорларни айланиб, қушларни томоша қилди. Майсалар устида чалқанчасига дам олиб ётган Салим катта арча устига ин қурган қандайдир қушнинг уясига кўзи тушди. Қушнинг тухум қўйган қўймагапчилигини билиш учун ўрнидан туриб ин томон юрди. Ин тагида ётган қуш тухумини синиб ётганини кўриб унга томон бўйлади. Иннинг ичида ҳам икки-учта қуш тухуми турар, тухум қўйган қушлар эса кўринай демасди. Салим қушларнинг ўз инига учиб келишيني кутиб апча вақт арча тагида пойлаб ётди. Лекин қушлардан дарак бўлмади. У қушларга бироқ жондор талофот

етказганмикин, дея хаёл ҳам қилди. Кетаётиб нарироқда тушиб ётган қуш патларини кўрди. У қандайдир судралувчи ёки кемирувчи қушларни еб қўйганига амин бўлди ва уни қидириб олдинга томон юра бошлади. Эҳтиётсизлиги туфайли кетаётиб ноҳосдан шалоп этиб қандайдир хандакка тушиб кетди. Хазон ва шох шаббалар ёнидан ўтаётган Салим бу ерда қандайдир чуқур борлигини қаердан билибди, дейсиз.

Хуллас, бундай бўлишини кутмаган Салим аввалига бироз каловланиб қолди. Хаёлини йиғиштириб олиб, ён-верига разм солди. Унинг ёнгинасида бир қанча қушларнинг қотиб, ўлиб қолган жасадларию бир қанча жониворларнинг суяклари ётганини кўриб сесканиб кетди. Тезроқ бу ердан чиқиб кетип учун юқорига тирманша бошлади. Ҳандак камида олти-етти метр чуқурликда бўлиб, у қанча юқорига чирмашмасин бирор ушлайдиган жой топа олмай яна чуқурга сирғаниб тушаверди.

Қоронғу туша бошлади. Салим кўзларида қўрқув, юрагида ваҳм билан бор кучини тўплаб яна юқорига интилди, бақирганча илтижоли овоз чиқариб ёрдам сўради. Бир ўзи тоққа чиққанига мианг-мианг пушаймон бўлиб, кўзларидан шода-шода ёшлар оқди. Юқорига чиқип бўлган бирдан-бир умиди сўниб, бир бурчакка бориб гужанак бўлиб олди. Шу куйи неча соат ўтирди, билмайди, кўзи илинибди. Кунни бўйи тирмашиб чарачаганидан ўтирганича плунақа қаттиқ ухлабдики, бир пайт ўйғонса қуёш тиккага келган, ёнгинасида эса яқиндагина келтирилган бир неча қуш ва юмронқозиқ жасадини кўрди. Салим иккинчи кунни ҳам юқорига тирманшип билан ўтказди. Юқорида эса бирорта онгли жонзот йўқки, уни чиқариб олса...

Кун ҳам кеч бўла бошлади. Салим яна қанча кун бу ерда қолиб кетишини ўйлаб саросимага тушди. Қорнининг таталаб кетаётганлигидан нима қилишини билмай чўнтакларини ковлди. Олдинги кунни ойиси « сўрарсан», дея солиб қўйган қуртни кўлига илинганидан хурсанд бўлиб кетди. Қуртни бир бўлагини сиздириб оғзига солди ва уни очиқиб сўра бошлади. Шу тариқа орадан ярим соатлар вақт ўтди. Эндигина қоронғулик туша бошлаган, атрофга кўзларини катта-катта очиб олазarak боқаётган Салим шитир-шитир овоздан чўчиб бурчакка янаям гужанак бўлди. Юқоридан вишиллаган аралаш қушнинг чийиллаш овози эшитилди. Кўзларини катта очиб ўша томонга жон-жаҳди билан термулаётган Салим оғзида қуш тишлаб олган катта, йўғонлиги худди сонларидек келадиган иловни хандакнинг у бурчагида кўриб, тарашадек қотди. Овозини чиқармасдан қалтираганча унга

қараб тураверди. Илон ҳам худди унинг қўрққанлигини билгандек, тутиб келтирган кечаги ва бугунги ўлжаларини унга кўз-кўз қилиб паққос туширди ва бироз ётиб уни ҳазм қилгач яна юқорига ўрмалаб ғойиб бўлди. Худди шу ҳол яна икки-уч кун такрорланди. Илон Салимга термулгандек қараб қўлр, ҳар куни чуқурга бир печталаб қуш ёки жонивор ташлаб кетар ва худди «сента олиб келинман, есанг-чи», дегандек яна ғойиб бўлар эди. Салим ҳам буни тунгунгандек қушнинг терисини шилиб, унинг гуштидаш татиб кўрар эди. Чунки, қорни оч, емаса аҳволи чатоқлашади. Беш-олти кунда илон ҳам Салимга ўрганиб қолди. Салим унинг ўзига тегинмаётганига ишонч ҳосил қилгач бир-икки марта яқинига бориб думини силаб ҳам кўрди. Илон парво ҳам қилмади. Шунда Салимнинг миясига чақиндек бир фикр ўрмалади.

Илон ўлжасини янаги ташлаб чиқишида миясига келган фикрни қўллаб, юқорига чиқиб олишини мўлжаллади. Ахийри илон кечга томон вишиллаганча чуқурга ўрмалаб туша бошлади. Куни бўйи ташлаб кетган ўлжаларини бирма-бир ютиб қорнига жойлагач, уни ҳазм қилиш учун кузана бўлиб ётиб олди. Салим илонни юқорига ўрмаланиши кута бошлади. Қорни тўқ ҳар қандай жониворнинг бошқа нарсага ҳужум қилмаслигини Салим яхши билар эди. Илоннинг юқорига ўрмалаётганини сезгач дарҳол ўрнидан турди ва унинг думини секин бориб маҳкам ушлаб олди. Илон эса фақат юқорига ўрмалар эди. Салим ҳандақ оғзига етиб боргач бтр кўли билан қандайдир дарахт танасини ушлаб олди ва илонни қўйиб юборди. Не кўз билан кўрсин-ки, у чуқурдан чиқиб олган, миясига келган фикр мувоффақиятли адо эта олган эди. Салимнинг усти-боши кир-чир, озиб-тузиб уйга қайтди. Уни кўрган уйдагилари кўрқиб кетишди. Шунча кун нега келмаганини сўраб тинкасини қуритиб юборишди. Аммо, Салим ҳеч кимга сир бой бермади. Чунки, илондан ҳеч кимни хабар топишини истамади. Каникул тугагач пойтахтга ўқишини яна давом эттиргани қайтди. Қизгин ўқини ва ёр-дўстларнинг дийдори билан бўлиб, ёзги таътил воқеалари ҳам ёддан кўтарилди.

Қилич келди. Бир куни Салим ўртоқлари билан циркка тушди. Циркда илон ўйпатувчиларнинг ҳам номерлари бор эди. Салим уларнинг номерларини сипчковлик ва қизиқиш билан томоша қилди. Цирк тугагач ўртоқлари билан цирк гумбази ичидаги қаҳвахонага киришди. Иссиқ қаҳва ича туриб ўртоқлари билан томошаларни таҳлил қила бошладилар. Ўртоқлари илонларнинг қўлга ўргатилгани чакки эмаслиги ва анчагина бўлиқ аканлиги ҳақида сўзлашди. Шунда Салим беихтиёр:

-Мен кўрган илоннинг олдида бу илонлар нима бўлибди. Мен сонимдан ҳам йўғон илон билан нақ олти кун бирга яшаганман. Ҳатто, уни ушлаб ҳам кўрғамаман, индамаган,- дея ёзда тоғда бошидан кечирган воқеаларни ўртоқларига сўзлаб бера бошлади. Унинг ҳикоясини қаҳва ичиш учун кириб эшитиб қолган циркдаги илон ўйнатувчи киши секингина келиб Салимнинг ёнига чўкди ва гап бошлади:

-Ука, иш қилиб алдамаяпсанми? Наҳотки кўрқмаган бўлсанг? Ёлгонни ҳам сувдай ичиб кўлрансан-а?

-Нима деяпсиз! Мен ёлгон гапирмайман. Керак бўлса, сизни нақ ўша жойнинг ўзига олиб бораман,- дея гудранди Салим.

Илон ўйнатувчи морбозларга айпан шу нарса керак эди.

Салим эса нима қилиб кўйганига фаросати ҳам етмади.

-Бизни қачон олиб борасан ўша жойга?

-Керак бўлса эртага, фақат кўрсатаману қайтаман. Чунки, дарсларимни қолдиролмайман.

Яша, йигит. Борин-келиш харажатларинг биздан. Эртага жўнаймиз, тайёр бўл!

-Келишдик,- дея илжайди Салим.

Салим икки нафар морбозни ўша қандақ олдига олиб борди-да, ўзи тезда изига қайтди. Қайтишда уйига кириб, бирров омонлашиб чиқди ва зарур иш билан келганини кистириб ўтди.

Орадан уч-тўрт ой вақт ўтди. Салим ўқишлари билан бўлиб морбозларни тоққа олиб боганиво, кейин нима бўлганига қизиқмади ҳам. Ана-мана, деб янги йил ҳам кириб келди. Байрам муносабати билан ҳар хил тадбирлар, томошалар кўпайди. Бир кунги томоша баҳона ўртоқлари билан айланиб юрган Салимнинг жимжимадор, катта афишага кўзи тушиб қолди. Афишадаги янги йил циркида нафақат юртимизнинг, балки Япония циркининг ҳам иштирок этиши эълон қилинган эди.

Қани, ўртоқлар, циркка тушамизми, нима дейсизлар,-сўради Салим.

-Бс, циркда нима бор, кипога тушамиз !

-Менимча циркка тушганимиз маъқул, шу баҳонада японларнинг цирки қандай бўлишини ҳам кўриб оламиз !

-Бўлти, демак бир овоздан циркка кирамиз !

Уч ўртоқ циркка кириб олтинчи қаторга жойлашиб олишди. Биринчи чиқиш, албатта, «Меҳмон отангдан азиз», деганларидек япониялик меҳмонларга тетди. Томоша қизитандан қизиди. Меҳмонларнинг белгиланган номерлари тугаб, манежга қизиқчилар

чиқди. Улар катта ва кичик томошабинларни ичаклари узилгунча кулдириб, парда ортига кириб кетипди.

Залда най овози янгради. Бу овоз илонларни ўйинга чорловчи оҳанрабо куй эди. Саҳнага икки морбоз қўлларида каттагина қопни аранг кўтариб, чиқиб келишди. Бири халтани очиб бир қанча рангдор кобраларни чиқариб, бўйнига ўраб олди ва уларни ҳар мақомга солиб ўйната бошлади. Иккинчиси эса, аранг кўтариб келган анча дадил қопдан баҳайбат катта илонни эҳтиёткорлик билан олиб чиқа бошлади. Илон даставвал унинг оёғига, сўнгра белига ва бўйнига ўралиб, куйга ҳамоҳанг тебрана бошлади. Салим кўзларига иссиқ кўринаётган морбозларни «ўша» илонни қопдан олиб чиққанидан сўнгина, аниқ таниди ва дилидагини тилига чиқарди.

-Ахийри олиб келишибди-да Қойилман уларга...

Салим бутун диққатини саҳнага қаратди. У ўзининг «қадрдон» илонини ўргатиб олган морбозларнинг санъатига ичида тасаннолар ўқиди. Ўйин давом этар эди. Куй оҳангига мослаб санъатини намойиш этаётган «қадрдон» илон ниманидир сезиб безовталана бошлади. Илон ўз соҳибининг аврашига ҳам қарамай, томошабинлар томонга ўқдай отилди. Бу шундай тез содир бўлдики, ҳатто томошабинлар ҳам қочишга улгуролмай қолишди. У ўқдек отилганча келиб, Салимнинг юзига чанг солди ва унинг юзидан тишлаб олди. Сўнгра сирғалиб чиққанича қаеққадир ғойиб бўлди. Томошабинлар чувиллашиб ҳар томонга қочишди. Салим эса кутилмаган бундай даҳшатли ҳужум ва қаттиқ оғриқдан ҳушини йўқотди.

Тезда қаердандир етиб келган оқ халатли ипонилик ёрдам ходимлари уни тез ёрдам машинасида шифохонага элтдилар. Салимнинг юзидан узиб олинган бир парча этнинг ўрнини тозалаб, тикиб, даво чораларини қилишдилар.

Шифокорлар Салимни бир ҳафтада даволаб, оиласига қайтаришди. Ҳеч нарсадан хабари йўқ ота-онаси ва ака-укалари унинг юзидаги тандиқни кўриб қўрқиб кетишди. Салим уларни тинчлантириб, бўлган воқеаларни уларга бир бошидан сўзлаб берди. Бўлиб ўтган ҳодисаларни эшитган ота-онаси ўғилларининг шундай ёвуз жонивордан ҳалиям соғ-саломат қутулганига шуконалар қилишди. Чунки, دادасининг айтишича, илонларга ёмонлик қилган кишидан улар албатта, ўч олмасдан қўймас экан.

Салим эса атайлаб қилган бўлмасда, илонни морбозларга кўрсатиб, туғиб бергани учун илон ундан шу тариқа ўчини олган

экан. Шу тариқа Салимнинг юзидаги чандиқ ана шу воқеанинг исботи сифатида бутун туманга дув-дув гап бўлиб кетди...

ҚАЙТАР ДУНЁ

Расул ота қариган чоғида болаларининг ҳузурини кўриб, етти қават кўрпачада қариллик гаштини суриш ўрнига тарбиялаб, ўқитган, ўстирган, не машаққатлар билан ўйли-жойли қилган болаларидан меҳр-оқибат кўрмади. Бунга аввали ўзи айбдор. «Қилма, топасан», деганларидек ўзининг бир вақтлар она-отасига ўтказган зуғум ва озорлари фарзандидан қайтаётган бўлса, ажаб эмас.

Ҳа, нима бўлганда ҳам энди ҳеч нарсани ортига қайтариб бўлмас эди. Эркатой хотинининг гапига кириб бева қолган отасини қариган чоғида нима куйларга солмади, дейсиз. Биттаю битта фарзанди бўлган Расулнинг қулидан бир пиёла иссиғини ичолмай ўғил ва набираларнинг меҳрига зор бўлган Раҳим бобонинг сингисиникида кўзлари юмилди. Энди эса, навбат Расул акага келиб турибди.

Ўлиши олдида чакиртириб олиб келинган биттаю битта ўғил- Худойбердига Расул ота шундай васият қилди;

-Ўғлим, мана умримнинг охирги сонияларини ҳам ўтаяпман, нима бўлганда ҳам менинг зурриёдим сенсан. Ишқилиб сен орқамдан қолиб, зурриёдларимизга бош-қош бўл. Нимаки қилган бўлсанг фарзандларингдан қайтади... Оталик васиятим, болишимнинг тағида ўлимлигимга деб, емай-ичмай йиғиб қўйган пича пулим бор. Ма, ол ! Уни тежаб-тергаб, келим-кетим, мавритларимга сарф қил ! Қабримга тупроқ ташлаб кўмсанг бас! Фарзанд мазорнинг бошида турмаса уят бўлади. Нима қилган бўлсам ўзим етиштирган дарахтнинг ҳосилисан, Г'ина-гудрат бекор. Қабримга тошнинг кераги йўқ. Ҳаётнинг оғир тоши босгани ҳам етиб ортади. Мени онангнинг қабри енига дафн этсанглар бас. Биттаю битта ўғилсан, элу юртга шарманда бўлмай, барча айтганларимни адо эт ! Токи охирги васиятим юрагингда бир умрлик армон бўлиб қолмасин ! Бу дунё қайтар дунёдир, онанг икковимиз нима қилган бўлсак сени деб, сенинг бахтингни кўриш учун қилдик, алvido...

Худойберди отасининг ўлимида сўнг элга шарманда бўлмаслик учун барча маросимларни отаси айтганидай қилиб ўтказди, аммо элнинг орзига элак тутиб бўлармиди? Биров шунча

вақт отага қарамай хор-зор қилиб қўйганини пичирласа, яна биров энди отасининг олдидаги гуноҳларини ювиш учун шундай қилипти, тириклигида қилинмаган обрў-иззатнинг энди отасига савоби тегармикин, деган кинояларини орқавотдан эшитса-да, эшитмаганликка олди.

Ҳа, Худойберди отасининг шарофати билан ўқиди. Даставвал колхозда ҳисобчи, кейинчалик кўп йиллар экономист бўлиб ишлади. Топиши ҳар қалай ёмон бўлмади. Олти нафар фарзанд кўрди. Хотини «бақувват» хонадондан чиққанлиги учун доимо унинг сўзи сўз, айтгани- айтган бўлди. Фарзандларини кам қилмай, едириб ичирди, олий маъъл ли қилди, аммо уларга меҳрибонлик, жонкуярлик, меҳр-оқ... деган тушушчаларни сингдира олмади. Чунки, ёлғиз ўсган Худойберди ҳам фақат «ўзим» дейдиган, қизганчиқ, ўжар ва кам-кустсиз катта бўлди. Қишлоқ чеккасидан данғиллама участка қилиб, Худойбердига ўша уйда келин туширган Розия хола ва Расул ака ҳаммиша шундай куч-қувватимиз бўлса ўзимизни-ўзимиз эплаймиз, деб ўйлаган эди. Аммо йиллар ўтиб қарилик ўз ишини қилаверди. Ўткиргина келин бўлган Махфиратой Худойбердини гаҳ деса қўлига қўнадиган қилиб олди. Чол-камширдан ҳар замонда хабар олиб турадиган «ёлғизгина» фарзанд онасининг ўлиmidан сўнг янада бегоналашди. Худойберди хотинининг айтганидан чиқолмагани учун вақтида отасини йўқлаб, хабар ҳам ололмади. Доимо ўз маишати, ўз макеидан маст бўлиб яшади. Мол-дунёга ҳирс қўйди. Онасининг вафотидан сўнг ҳам ўз хурсандчилиги билан бўлган маишатпараст Худойберди катта илдиизига дарз кетганини сезмади ҳам.

Ҳа, қайтар дунё деганлари шу бўлса керак. Расул ака ҳам ота-онасига ўтказганларини ягона фарзандидан топди.

Ҳалиям қўни-қўшни, ёр-биродарлар бор экан. Улар баҳоли қудрат Расул отанинг ҳолидан хабар олиб, йўқлашиб туришди. Аммо фарзанднинг йўли бўлак экан. Чол ҳар бир кунини фарзанд ва набиралари меҳрига зор, кўзлари йўлга термулиб ўтаётганлигини энди дил-дилидан ҳис қилди. Худо раҳматига олган отасининг ҳам унинг йўлига нечоғли кўз тутиб, қон ютганларини уйлаб, кимсасиз уйда силкиниб-силкиниб йиғлаганча сел бўлган юрагини бўшатиб олди.

Қишлоқ аҳли ёлғиз қолган Расул отанинг аҳволига тушуниб, қўшни қишлоқдан бир бева аёлни топишиб унга никоҳлаб ҳам қўйишди. Аёл Расул отанинг иссиқ-совуғига қараб, яхши парварил қилди. Қайта сувланиб, анчагина тетиклашиб қолган чол

аёл билан яна тўрт-беш йил умргузаронлик қилди. Минг афсуски, аёлнинг умри калта экан, отадан олдин қазоси етди. Расул ота яна ҳайҳотдек ҳовлида бир ўзи қолди. Қолган умри эса фарзанди ва набиралари меҳри- дийдорига зор, йўлига жузлари иятиқ бўлиб дунёдан кўз юмди.

Маросимлар ўтиб, уч-тўрт кун ўтиб, ҳамма ёқ яна сув сепгандек жимжит бўлиб, ҳаёт давом этаверди. Расул отанинг умр поёни ҳам шу тариқа ўз инъикосини топди.

Айтишларича, Искандар Зулқарнай ўлими олдидан шундай деб васият қилган экан;

-Агар мен ўлсам, тобутимни мазорга олиб бораётганларингизда икки қўлим бўш ҳолатда тобутдан осилиб турсин. Чунки мен шундай катта бойлик ва ерларга эга бўлсамда, тупроққа фақат оппоқ кафан ила бўш қулда кетмоқдаман.

Токи, инсонлар яхши англасинларки, одамзоднинг тупроққа олиб кетадигани савоб ва яхшилик ҳамда меҳр кўргизишдир.

МЕНИНГ ИСМИМ ХУДОЙБЕРДИ

(Болалар уйига ташлаб кетилган гўдакнинг оху ноласи)

Менинг туғилганимга атиги ўн беш кун бўлган эди, холос. Ўшанда ҳали ўзим ҳам кўрмаган ойижонимни бир эркак туғруқхонага ташлаб кетганча қайтиб олиб кетмаган экан...

Ҳа, мен туғилдим ва илк марта дунёни кўрдим. У, ниҳоятда, гўзал эди. Ойижонимни бир ҳафтагина мириқиб эма олдим, холос.

Нақадар иссиқ ва мазали сут эди-я...

Айтишларича, ойижоним ҳали жуда ёш, келишган, чиройли, лекин бироз енгилтакроқ экан. Балки шунинг учун мени туғруқхонага ташлаб кетиб қолган бўлса ажаб эмас?!

Кейинчалик англасам, мен никоҳсиз туғилган эканман. Шунинг учун қулоғимга азон ҳам айтилмабди, ном ҳам қўйилмабди.

Эҳ, энди ҳолим нима кечаркин? Кимни эмаман? Ойижоним мени нега ташлаб кетдийкина? Пешонам бунча шўр бўлма-са?

Билмадим, қорнимнинг очлигидан роса йиғлабман чоғи, оғзимга бир нима тикишди, лўқиллатиб эмдим. Кейин билсам унинг номи сўргич экан» Оҳ, нақадар бемаза сут бўлмас-а...

Кейинчалик ойижонимдан эмган сутнинг таъмини ҳеч қачон, ҳеч қаердан топа олмадим. Минг афсус!

Бир неча кундан сўнг мени болалар шифохонаси деган жойга ўтказишди. Чунки, мен ориқ, нимжон ва ҳали жуда кичкина эканман-да. Шифохонадаги оқ халатли опачалар мени яхши даволадилар. Отриқдан кўп йиғласам-да, бироз эгга эниб, тетиқлашиб қолдим Вақтида сут деган ўша бемаза оқ нарсадан ичиб турдим, хуллас, тўйдимми, тўймадимми, билмадим-у, барибир, ўз ойижоним ўзи билан олиб кетган сутнинг таъмини жуда соғиндим.

Ойижонгинам, наҳотки, менинг озгин ва нимжонлигимга ҳам раҳмингиз келмади? Сўрғиччи сўра туриб ўйлайвераман-ўйлайвераман...

Наҳотки, мени соғинмайсиз? Ахир мен сизнинг зурриёдингизман-ку? Менинг жажжи томирчаларимда мен танимаган сиз ва дадамнинг қонингиз оқаптику! Мени севмас экансизлар унда мени нега дунёга келтирдилар? Наҳотки, менинг ҳаётим ҳақида ўйламадингиз?

Майли, нима бўлганда ҳам мен сизни ҳамитпа севаман ва соғинаман. Чунки, сизлар туфайли дунёни, одамларни кўряпман. Виламан, барибир, бир куни мени қидириб топасиз. Ўшанда сизни қучоқлаб олганимча ҳеч қачон бағрингиздан ажралмайман.

Мени кейинроқ болалар уйи деган жойга ўтказишди. У ерда анча яхши яшай боғладим. Болалар уйида менга ўхшаш ойижон ва дадажонлари ташлаб кетган болалар жуда кўп, ҳатто мендан катта қиз ва ўғил болалар ҳам бор экан. Меҳрибон опачаларим вақтида овқат беришар, уст-бошимни алмаштиришар, тағимни ҳўллаб қўйсам янгилашар, хуллас тез-тез касал бўлиб оппоқ халатли опачалардан оғритадиган игна еб турганимни ҳисобга олмаса, улғая бошладим. Анча тилим ҳам чиқиб қолди. Биринчи айтган сўзим ҳам «ойижон» сўзи бўлса керак, чунки сиз эмизган ширин сутнинг таъми ҳамон ёдимда эди-да.

Мана, яқинда уч ёшга тўламан (опачаларим шундай дейишади). Ўзим туғилган кунимни ҳечам эслай олмайман. Номимни ҳам опачаларим қўйинган экан, (айтишларича) Худойберди деб. Гўё мени Худо берган эман (у ким бўлса?).

Опачаларим меҳрибон. Улар эркалатинади, ўйнатишади, ювинтиришади, овқатлантиришади, бошимни силашади, айниқса силашгани менга ёқадики... Лекин уларда барибир ойижонимникидек нимадир етишмагандай бўлаверади (нималигини ўзим ҳам билмайман).

Болалар уйида баъзида болалар билан уришиб, йиғлаб ҳам оламан. Аммо уларнинг орасида Ўлмас жуда бошқача. У мени юлиб

ҳам олмайди, урмайди ҳам Унинг олдига доим бир аёл келиб хабар олиб туради, эркалатади, бағрига босади, ўпади, сўнгра йиғлаб ҳам олади. Унга ҳар келганида турли егуликлар олиб келади. Айниқса, янги кийимлар олиб келиб, кийгизганида унга шунақа ҳавасим келади-ки...

Ўша аёл Ўлмаснинг ойижониси эмиш. Мен эса бунга ҳечам ишонмайман, чунки ойиси бўлса уйига олиб кетар эди-да. У аёл эса олиб кетолмас экан. Унинг айтишича, уйда ўтай ота деган ёмон киши (у ким бўлса) Ўлмасни уйга олиб кетишга рухсат бермас экан.

Унинг ойисига эркаланганини кўрсам ғалати бўлиб кетаман. Қанийди, менинг ойижоним ҳам келса эди, албатта у билан кетган бўлардим.

Эҳ, менинг ойижоним ҳам роса меҳрибон ва чиройли бўлса керак-а? Балким, Ўлмаснинг ойисиникидек юзида ғоп- қора холи ҳам бордир. Эҳ, сутга қизганиб ойижонимни юзига ҳам ахши қарамабман, мен аҳмоқ, ё кўзларим юмукмиди-ей?!...

Йўқ, менинг ойижоним ҳеч кимга ўхшамаса керак. Чунки, унинг сути жуда мазали ва бағри жуда иссиқ эди. Бошқа эмган сутларим негадир ундай эмас.

Ойижон, сиз қачон менинг олдимга келасиз? Сизни жуда-жуда соғиндим-ку, ахир! Мен сизни доим кутиб яшайман. Сиз эса...

Биламан, сиз барибир, келасиз, ҳа-ҳа сиз ҳам Ўлмаснинг ойисидек, албатта, менга ширинликлар ва янги кийимлар олиб келасиз. Айниқса, менга Ўлмасникидек самолёт олиб келишингизни жуда-жуда истаيمان. Унда сизни баланд-баландларга учуриб, узоқ-узоқларни томоша қилдириб келармидим... Ойижон менга ҳеч нарса олиб келмасангиз ҳам майли. Фақат ўзингиз келсангиз бўлгани. Мени иссиқ бағрингизга босиб, елкаларимни силаганча Ҳалима опачамдек аллалар айтиб беришингизни бирам истаيمان-ки?!...

Фақат опачамдек йиғламасангиз бас. Ҳалима опамнинг энди ҳеч қачон уйғонмайдиган боласи менга ўхшагани учун фақат мени аллалаб ухлатадилар. Айтишларича шунда енгил тортар эканлар. Биламан сиз йиғламайсиз. Чунки, мен ухламасдан эшитишни хоҳлайман. Агар ухласам сизнинг ширин аллангизни эшитмай қолишим мумкин. Ўшанда бошларимни силайсиз, кўзларимдан ўпасиз. Мен эса, сизнинг Ҳалима опамникидек хушбўй ҳидларингиздан тўйиб-тўйиб ҳидлаб оламан.

Ойижон, сизни тушларимда доим кўраман, аммо негадир кўйлагингиз опачаларимникидек оппоқ эмас, ола-була. Унинг ранги менга ҳечам ёқмайди. Юзингизни эса кўролмай қолавераман, ёки энди кўраман деганимда мендан уни яширасизми-ей.

Ойижон, келақолинг, мени бу ердан олиб кетинг. Сутингиздан бермасангиз ҳам майли, овқат ейишни ўрганиб олганман. Фақат баъзида тагимни ҳўл қилиб қўяман, холос. Шунинг учун баъзида кечалари совқотиб қоламан. Бироз кўрпа тепадиган ёмон одатим ҳам бор. Сизнинг иссиқ бағрингизда эса совуқдотмай ухласам керак.

Ойижон, бир ҳафтагина эмизган сутингиз ҳаққи, мени олиб кетинг? Сизни балки танимасман, лекин жакжи юрагим дукури ила барибир таниб оламан, ишонинг!

Ойижон! Бир куни барибир, мени соғиниб келишингизни биламан. Ўшанда танимасдан бошқа болапи олиб кетманг. Сизни ҳеч кимга бермайман. Менинг белгиларимни билиб олинг! Чап кўзим қисикроқ, бироз рангларман, сочларим тим қора, исмим эса Худойберди.

САДОҚАТ

-Сиз ҳам адабиётдан топшираяпсизми?

-Ҳа, сиз ҳам шу факультетга топширганмисиз?, -дея сўради кўзлари ёниб Паргиза.

Ҳа, демак мен ҳам сиз билан бирга имтихон топширар эканман. Агар бахтимиз чопиб ўқишга кириб қолсак бирга ўқир эканмиз-да?

-Балким, буни фақат Олюҳ билади. Ишқилиб ўқишга кириб олсак қандай яхши бўлар эди-я...

-Илоҳим айтганингиз келсин! Ҳа, айтганча, қайси вилоятдансиз?

-Самарқандликман, ўзингизчи?

-Вой, мен ҳам самарқандликман. Қаранг-а, бир жойдан чикдигу, демак, «земляк» эканмиз-да?

-Унда келинг, танишиб қўлайлик, қўлини узатди биринчи қиз.

-Менинг исмим Паргиза, сизникичи?

-Меники, Райҳона.

-Хурсандман. Насиб қилса ўқишга кириб олсак, албатта, ётоқхонада ҳам бирга турамиз, ҳўпми!

-Келишдик.

Шундай қилиб Наргиза ва Райҳона имтихонларга яхши тайёрланишгани учунми, иш қилиб иккаласининг ҳам омади чоғиб университетга ўқишга кириб олишди. Уларнинг севинчи чексиз, орзулари бир олам эди. Қизлар ваъдалашганларидек ётоқхонада ҳам битта хонага жойлашди. Дарсларни бирга тайёрлаш, бирга овқатланиш, университетта бирга қатнаш уларнинг дўстлиги ва ўзаро муносабатларини янаям яқинлаштирди. Шу тариқа уларнинг студентлик олтин даврилари бошланди.

Ана-мана деб иккинчи курсни ҳам тугатай деб қолишди. Айни ёз кунларининг бирида Наргиза ётоқхонага ўқишдан қайтаётиб хонада Райҳонанинг аллақандай бегона қиз билан чақчақлашиб ўтирганининг устидан чиқди. Ичкарига киргач у қиз билан саломлашди ва савол назари билан Райҳонага боқди.

-Ҳа, айганча, танишинглар Наргиза. Сенга айтаман, деб ёдимдан кўтарилибди. Бу Ситора, танишганимизга бир ҳафтача бўлди. Афтобус бекатида танишиб қолган эдик. Оҳангаронлик. Фирмада котиба бўлиб ишлайди.

Бу эса хонадош ва группадosh дугонам Наргиза, искаламиз ҳам самарқандликмиз.

-Ана танишиб ҳам олдик, меҳмонга дастурхон ҳам ёзмабсан-а, Райҳона. Мен битта чой қўйиб юборай. Сизлар гаплашиб ўтира туринглар.

-Йўқ, бекорга овора бўлмаг, зарур иш билан кирган эдим, гаплашиб олдик. Бошқа қиладиган ишим қолмади, кетаман. Хайр. Райҳона мени кузатиб қўйинг, қолган гапни йўлда гаплашиб оламиз, дея менсимайгина Наргизага ёвқараш қилди Ситора.

- Наргиза дабдурустдан бундай муомала ва мулозаматсиз чиқиб кетаётган Ситора ва уни кузатиб чиққан Наргизанинг орқасидан антрайтанича термулиб қолаверди.

Анча вақт ҳаяллаб кетган Райҳона хонага кириб келгач Наргизага ялтоқланди.

- Қара, қандай замонавий қиз-а? Бундай қизлар билан ўртоқ бўлсанг, уялиб қолмайсан.

-Ҳа, кўришиб турибди, бўяниб олганини қара, ўзи чиройлигина экану шунча буёқ чаплаб олгани нимаси? Яна ҳеч қаерда ўқимас ҳам экан. Киборлигини айтмайсанми?

-Вой, нега ундай дейсан, ўзига қараб юрса ёмонми? Шаҳарлик қиз бўлса, ўзини тутгани ҳам, кийинишни ҳам билади. Нима ўртоғим кўпайса ёмонми? Ёки мени қизғаниябсанми?

-Йўғ-е, сени нимага қизганиман Фақат, эҳтиёт бўл дейман-да. Дугонанинг характери менга бир оз еқмаганлиги учун айтдим. Тағинам ўзинг биласан.

Шундай қилиб дугоналар бир оз тортишиб қолгандай бўлса-да, яна ҳамма нарса ўз ўрнига тушиб кетди. Райҳона Ситора билан танишганидан кейин ўзига оро берадиган, модага қараб кийинадиган бўлиб қолди. Биров ойлар ўтиб узун сочларини ҳам қалта қирқтириб келди.

-Вой, шундай чиройли сочингни нега кестирдинг, дея афсусланди Наргиза.

-Нима қилибди, ўзимга қарасам ёмонми? Чиройли бўлганга нима етсин. Сенга ўхшаб ҳалиям қишлоқчасига кийиниб юраверайми? Ахир XXI-асрда яшаймиз!

-Ўзинг биласан, ҳар қалай ўзбек қизимиз, миллийлигимизни йўқотмаганимиз ҳам маъқул...

-Шундай дейсан-да, қизларга қара, қандай кийиниб юришибди, кишининг ҳаваси келади-да.

Райҳона дарсдан келгач библиотекка ёки қариндошиникига бориб келишни баҳона қилиб, анча вақт йўқолиб кетадиган одат чиқара бошлади. Ҳатто, баъзида анча кечга қолиб келадиган ҳам бўлди. Ўшанда Райҳонани кўчада ёки бозорча олдидаги бекатда янги дугонани Ситора кутиб турар, улар учрашганларидан сўнг саймшоҳми, дескотеяками ёки кафедами танишлари кутиб олишар эди. Ситора Райҳонага таништириб қўйган йигит ҳам келишган, бақувват бизнесмен йигит бўлиб исми Равшан, Ситоранинг йигити эса фирманинг бош ҳисобчиси Комил деган бесўнақай бир йигит эди.

Райҳона аста-секин чекишга ўрганди. Йигитининг қиммати баланд эканми, ҳали ҳеч нарса бўлмасдан уни қўғирчоқдеккина қилиб кийинтириб қўйди. Албатта, буларни Наргиза сезмасдан қолмади. Чунки, Райҳона дарсларни қолдирадиган, билим савияси, интилиши ҳам пасайиб бораётгани яққол сезилиб қолган эди.

-Райҳона, нима қилаяпсан, юриш-туришингга қара, сени таниб бўлмади қолди. Ахир ўша қиз билан танишинингдан олдин тушпа-тузук эдинг-ку! Оёғингни билиб-билиб бос, ота- онаининг юзига оёқ қўймапсанми? Ахир, бир жойнинг одамимиз!

-Сени нима ишинг бор, нима қилаётганимни ўзим яхши биламан. Сендан нон сўранпманми?

-Йўқ, сен ундай деб ўйлама, ахир энг яқин дугонамсан. Келиб кетганида кўрдим, отагг ҳам бамаъни, тўғрисўз киши экан. Йоақал отаггни ҳурмат қил! Наҳотки, ироданг шунча бўш бўлса-я?

-Сен ҳеч нарсани билмайсан. Оилада онамнинг айтгани бўлади. Отам онамнинг олдида ҳеч ким эмас, роботга ўхшаб унинг шартларини бажаради, холос. Демак, мен ҳам нима қилсам ўзим ҳал қиламан. Чунки онам шундай уқтирганлар. Оилада эрақакнинг елкасида юрмас экансан, тоқ ўта қолганинг маъқул, деган аямлар. Шундай экан, нима қилишни, ким билан, қандай муомала қилишни ўзим биламан.

-Унда ўзинг биласан. Аммо бизнинг оилада ҳамма бамаслаҳат иш қилишади. Адамнинг ўрни ва мавқеи эса оилада энг юқори. Сен даданг ҳақидаги фикринг ва гапларинг билан мени хафа қилдинг.

Шу тариқа кунлар ўтаверди. Бир икки марта алламаҳалда Райҳона кўзлари сузилиб, ширакайф ҳолда ётоқхонасига кириб келди. Бир куни кечаси умуман келмади. Эрталаб кириб келганида кўзлари уйқусизликдан қизариб кетган, сочлари тартибсиз, буюқлари эса чаплашиб ётар эди. Ўшанда ҳам у дугонасининг бирорта насиҳатини ўзига олмади. Кундузи чоғигоҳча ухлагач дарсга ҳам бормасдан яна пардоз-андозни жойига қўйиб, кийиниб кўчага чиқиб кетди. Орадан анча вақт ўтиб Райҳонанинг юзларида қорамтир доғлар пайдо бўлди. Қорнининг ҳам қаппайиб қолаётганини кўрган Наргиза энди уни ёмон йўлга кириб кетганини англаб етди. Анча вақт ўтиб Райҳонанинг ҳамтовоқлари Ситора ҳам ахлоқсизлиги учун ишдан ҳайдалди. Ҳисобчи йигит эса тийиқсиз мамнунлар учун фирманинг даромадига кўз олайтиргани ва касса пулини ўзлаштириб юборгани учун иши судга оширилди. Бизнесмен йигит эса Райҳонанинг ўзидан иккиқат бўлиб қолганини билгач умуман қорасини ҳам кўрсатмай қўйди. Ҳаддан ортиқ қўп дарс қолдирган Райҳона ўқишдан ҳайдалди. Бутунлай гангиб қолган Райҳонани ўқишдан кетганлиги муносабати билан ётоқхонадан ҳам чиқариб юборишди. Уч йилга яқин бирга ётоқхонада турган Наргиза дугонасининг бундай ҳолга тушиб қолгани учун жуда қайғурди. Ҳатто, уни бу ноҳужа йўлдан қайтара олмаганлиги учун ўзини айбдор, деб ҳис қилди. Наргиза яқин бир танишининг ёлғиз турадиган опасиякига бирга бориб, унга барча воқса тафсилотини тушунтиришди. Адашган дугонаси Райҳонани ўз ўйига ижарага қўйишини илтимос қилди. Уч марта турмуш қуриб фарзанд кўрмаган ва бир неча йилдан бери бир ўзи яшаётган бу ёлғиз аёл Райҳонанинг боласини унга туғиб бериш шarti билан уйига қўйишга рози бўлди.

Райҳонага эса, ҳозир фақат туриш учун жой керак эди. Чунки, ҳозир унинг миясига ҳеч нарса кирмас, бола ҳақида ўйлаб кўришни истамас ҳам эди. Наргиза дарсдан чиқиб, тез-тез

дугонасининг ҳолидан хабар олиб турди. Аёл ҳам болапи олиш илдинжида Райҳонанинг ейиш-ичишига яхши қараб, яхши муомалада бўлди. Ахийри тўлғоқ вақти ҳам етиб келди. Уни шу уйининг адреси билан ўша аторофдаги туғуруқхонага ётқизишди. Айни пешин вақтида Райҳонанинг кўзи ёриди, унинг фарзанди ўғил бола бўлиб, ўлик туғилган эди. Чунки ҳеч ким билмасин, деб қорнини қаттиқ танғиб юрган ва кўп сиқилган Райҳонанинг амаллари болага таъсир қилган эди. Бундан бир ҳисобга унинг ўзи ҳам хурсанд бўлди. Чунки, қўлидаги болани аёлга берган тақдирда ҳам бир кун унинг сирини очиб қўйиши ва гап кўпайиб кетиши уни хавотирга солаётган эди. Тўлғоқ вақтида анча озор чеккан Райҳонани уйга жавоб бериш олдидан олиб чиқаётган Парғизага шифокорлар яхши парвариш қилишларини тайинлашди. Парғиза кечагина Райҳонанининг номига келган пулдан яхшигина бозорлик қилиб аёлликка олиб келган ва газда янги сўйилган кўй гўшгидан шўрва ҳам осиб қўйган эди. Қолган пулни дугонасига қайтариб берган эди. Райҳонани олиб келгач уни ётқизиб, дарров иссиққина шўрва сузиб келтирди, унинг йиғилиб қолган кирларини ювиб, икки-уч кун шу ердан дарсга қатнади.

–Болаиғ ўзингга ҳам, менга ҳам насиб қилмаган экан, Худонинг ишларигаям қойил қолмадим, кўргулик экан, нимаям қилардик, болам, деб хурсиниб қўяқолди.

Аёл Райҳонага ўрганиб қолгани учун, шу ерда туравер, она-боладек бўлиб қолдик, дея уни қолишга таклиф қилди.

Райҳона шундоқ ҳам кўп пушаймонлик ўтида қоврилди. Дугонасининг гапига, насиҳатларига кирмай синалмаган қиз билан дўст бўлгани, оқибатда энг қимматли номусини бой бериб қўйгани учун ўзини кечиролмас эди. У ҳали ҳам кеч эмаслиги, яна ҳаммасини қайтадан бошлашини айтиб, дугонасига ваъда берди. Унинг ҳақиқий дўстлиги, садоқати учун бир умрга ундан миннатдорлигини билдирди. Ўша кун икки дугона чин кўнгилдан бир-бирларига ҳамдард бўлдилар ва бундан кейин бунданда қалин дўст бўлишга, бир-бирларини ишончларини оқлашга ваъдалашдилар.

Райҳона тузалиб кетгач ўқишини тиклаш учун жон-жаҳди билан тайёрланишга, ўтган дарсларни қайта такрорлашга киришди. Парғиза ундан ёрдамига аямади. Ахийри ёз келгач ректор номига ўқишини тиклаш учун араа берган Райҳонанинг талаби қондирилди. Қайта имтиҳонлардан ўтиб, яна ўқишига қайтди. Бир курс пастги гуруҳга қабул қилинган бўлса-да, ўқишига қайтган Райҳона дугонасининг ишончини оқлади. У яна аввалгидек

дарсларига тўлиқ қатнашган ҳолда, ўртоқлари билан муносабатларини ҳам қарор топтирди. Нарғиза бир йил олдин, Райҳона бир кейин институтни битирсаларда, дўстлик, борди келди алоқаларини узмадилар. Райҳона эса ҳақиқий дўстнинг бегараз ёрдами, садоқати туфайли ҳаётда ўз ўрнини топди. Шуни айтадилар-да, «Мингта душмандап, битта дўст афзал»деб. Илоҳим сизларни ҳам чин дўстан айирмасин!

ЁШЛИК БЕКАТЛАРИ

О, болалик, сенинг бетакрор ва гангли, оромбахш ва ширин, гулоб каби, маст қилгувчи сархуш сониялар эканлигингли энди аптоламан. Англаганда ҳам ўша ширин дақиқаларни, ҳеч нарсага менгзаб бўлмайдиган, ўша онлар бўлмиш олтин лаҳзаларни абадий кучогимга босганча, кўйиб юбормасам дейман...

Ҳа, тупроқ кўчаларни чангитиб-чангитиб чиллак улоқтирган, шаталоқ-шаталоқ отиб, «ҳопшопш»лар ўйнаган, лой қўлларимизни этагимиз барига артганча, тупроққа беланган уст-бошимиз билан шамолдан торс-торс ёрилиб кетган юзларимизни офтобга шиширган, қуёш иссиғида офтоб ҳовури урган тапамизни ачишаётганига чидай олмай, шўртак куз ёшларимизни оқизганча чопқиллаб-чопқиллаб келиб, онажонимиз кучогига отилиб «ачом-ачом»лаган навниҳол қизалоқлар эмасмидик?

Узун қўйлақларимиз этақларини почамизга қистириб олганча, дикир-дикир этиб, «мак-табак»лар ўйнаган, кикирлаб-кикирлаб, чикирлаб-чикирлаб қувнаган, оловдек чатирлаб-чатирлаб, нотирлаб-потирлаб чатнаган ялов болалик эмасмидик?

Илк марта қўлимизга қалам тутиб, ўқиш ва ёзишни ўргатган, онадек меҳрибон ва муҳтарам, жонфидо муаллимларнинг ёқимли, фариштасифат чеҳрасинию синфдош ўртоқларнинг қитмир-қитмир ҳазилларидан озор топган лаҳзаларнинг хуморини, орқамиздан ҳай-ҳайлаганча уйда унутиб қолдирган китобимизни орқамиздан кўтариб чопган муштинар онаизорларимизнинг бўлиқ-бўлиқ, меҳрга сугорилган чапми-нигоҳидаги қатим-қатим ажинларини сезмаган дуркунгина, ўт-олов қизчалар эмасмидик?

Энди эса ўша тақрорланмас лаҳзаларга қайтмоқ учун бутун борлигимизни бахшида эгишгаю ўша азиз лаҳзаларни инъом этган мукаррам инсонларнинг пойига тиз чўкишга-да, тайёр эканлигимизни ўшанда ҳам ҳис этганмидик?

дугонасининг ҳолидан хабар олиб турди. Аёл ҳам болани олиш илминжида Райҳонанинг ейиш-ичишига яхши қараб, яхши муомалادا бўлди. Ахийри тўлғоқ вақти ҳам етиб келди. Уни шу уйнинг адреси билан ўша аторофдаги туғуруқхонага ётқизишди. Айни пешин вақтида Райҳонанинг кўзи ёриди, унинг фарзанди ўғил бола бўлиб, ўлик туғилган эди. Чунки ҳеч ким билмасин, деб қорнини қаттиқ танғиб юрган ва кўп сиқилган Райҳонанинг амаллари болага таъсир қилган эди. Бундан бир ҳисобга унинг ўзи ҳам хурсанд бўлди. Чунки, қўлидаги болани аёлга берган тақдирда ҳам бир куни унинг сирини очиб қўйиши ва гап кўпайиб кетиши уни хавотирга солаётган эди. Тўлғоқ вақтида анча озор чеккан Райҳонани уйга жавоб бериш олдида олиб чиқаётган Наргизага шифокорлар яхши нарвариш қилишларини тайинлашди. Наргиза кечагина Райҳонанининг номига келган пулдан яхшигина бозорлик қилиб аёлни кига олиб келган ва газда янги сўйилган қўй гўштидан шўрва ҳам осиб қўйган эди. Қолган пулни дугонасига қайтариб берган эди. Райҳонани олиб келгач уни ётқизиб, дарров иссиққина шўрва сузиб келтирди, унинг йиғилиб қолган килларини ювиб, икки-уч кун шу ердан дарсга қатнади.

-Болаиғ ўзингга ҳам, менга ҳам насиб қилмаган экан, Худонинг ипларига ҳам қойил қолмадим, кўргулик экан, нимаям қилардик, болам, деб хурсиниб қўяқолди.

Аёл Райҳонага ўрганиб қолгани учун, шу ерда туравер, она-боладек бўлиб қолдик, дея уни қолишга таклиф қилди.

Райҳона шундоқ ҳам кўп пушаймонлик ўтида қоврилди. Дугонасининг гапига, насиҳатларига кирмай синалмаган қиз билан дўст бўлгани, оқибатда энг қимматли номусини бой бериб қўйгани учун ўзини кечиролмас эди. У ҳали ҳам кеч эмаслиги, яна ҳаммасини қайтадан бошлашини айтиб, дугонасига ваъда берди. Унинг ҳақиқий дўстлиги, садоқати учун бир умрга ундан миннатдорлигини билдирди. Ўша куни икки дугона чин кўнглидан бир-бирларига ҳамдард бўлдилар ва бундан кейин бундада қалип дўст бўлишга, бир-бирларини ишончларини оқлашга ваъдалашдилар.

Райҳона тузалиб кетгач ўқишини тиклаш учун жон-жаҳди билан тайёрланишга, ўтган дарсларни қайта тақрорлашга киришди. Наргиза ундан ерданини аямади. Ахийри ёз келгач ректор номига ўқишини тиклаш учун арза берган Райҳонанинг талаби қондириди. Қайта имтиҳонлардан ўтиб, яна ўқишига қайтди. Бир курс пастги группага қабул қилинган бўлса-да, ўқишга қайтган Райҳона дугонасининг ишончини оқлади. У яна аввалгидек

дарсларига тўлиқ қатнашган ҳолда, ўртоқлари билан муносабатларини ҳам қарор топтирди. Наргиза бир йил олдин, Райҳона бир кейин институтни битирсаларда, дўстлик, борди келди алоқаларини узмадилар. Райҳона эса ҳақиқий дўстнинг бегараз ёрдами, садоқати туфайли ҳаётда ўз ўрнини топди. Шуни айтадилар-да, «Мингта душмандан, битта дўст афзал»деб. Илоҳим сизларни ҳам чин дўстдан айирмасин!

ЁШЛИК БЕКАТЛАРИ

О, болалик, сенинг бетакрор ва гаштли, оромбахш ва ширин, гулоб каби, маст қилгувчи сархуш сониялар эканлигингни энди англаяпман. Ашлаганда ҳам ўша ширин дақиқаларни, ҳеч нарсага менгзаб бўлмайдиган, ўша онлар бўлмиш олтин лаҳзаларни абадий кучоғимга босганча, қўйиб юбормасам дейман...

Ҳа, тупроқ кўчаларни чангитиб-чангитиб чиллак улоқтирган, шаталоқ-шаталоқ отиб, «ҳоппомпиш»лар ўйнаган, лой қўлларимизни этагимиз барига артганча, тупроққа беланган уст-бошимиз билан шамолдан торс-торс ёрилиб кетган юзларимизни офтобга пиширган, қуёш иссиғида офтоб ҳовури урган танамизни ачишаётганига чидай олмай, шўртак куз ёшларимизни оқизганча чоққиллаб-чоққиллаб келиб, оважонимиз кучоғига отилиб «ачом-ачом»лаган навнихол қизалоқлар эмасмидик?

Узун кўйлақларимиз этақларини почамизга қистириб олганча, дикир-дикир этиб, «мак-табак»лар ўйнаган, кикирлаб-кикирлаб, чикирлаб-чикирлаб қувнаган, оловдек чатирлаб-чатирлаб, потирлаб-потирлаб чатнаган ялов болалик эмасмидик?

Илк марта қўлимизга қалам тутиб, ўқиш ва ёзишни ўргатган, онадек меҳрибон ва муҳтарам, жонфидо муаллимларнинг ёқимли, фариштасифат чеҳрасинию синфдош ўртоқларнинг қитмир-қитмир ҳазилларидан озор тошган лаҳзаларнинг хуморини, орқамиздан ҳай-ҳайлаганча уйда нутиб қолдирган китобимизни орқамиздан кўтариб чошган муштинар онаизорларимизнинг бўлиқ-бўлиқ, меҳрга сугорилган чащми-нигоҳидаги қатим-қатим ажинларини сезмаган дуркунгина, ўт-олов қизчалар эмасмидик?

Энди эса ўша такрорланмас лаҳзаларга қайтмоқ учун бутун борлигимизни бахшида этишгаю ўша азиз лаҳзаларни инъом этган мукаррам инсонларнинг пойига тиз чўкишга-да, тайёр эканлигимизни ўшанда ҳам ҳис этганмидик?

Қишлоқ кўчаларидан тонг саҳарда гувиллаб-гувиллаб, чувиллаб-чувиллаб, лопиллаб-лопиллаб, селкиллаб-селкиллаб ўтаётган кўй-кўзию эчки-улоқларни, бола-бақраю чўпон-чўлиқларга эргашганимизча шаталоқ-шаталоқ отиб, гижинглаётган бузоқчаю улоқчаларнинг орқасидан югурганларимизчи?

Қиру адир, далаю дашт, ариғу увватларда молу кўй боққанларимизни, онажонларимиз белимизга туғиб берган бир бўлак нонни ариққа оқизик-оқизик қилганча мазза-мазза, гизза-гизза чайнаганча қувнаганларимизчи? Офтобда қорайиб кетмасин дея юзимизга суртиб олган қатиқнинг ловуллаганидан буғриққан юзларимизни қуёшдан паналаб-паналаб, қизган баданларимизни совутиш илинжида анҳорнинг муздек сувларида уст-бошимиз билан сувга ўзимизни отганларимиз, чўпга кийгизиб олган ҳўл кийимларимизни ҳаволати-ҳаволатиб, биланглагиб-селанглагиб қуритганларимизни, энди топиб бўлармикин?

О, болалик, сен билан ёнма-ён, қадамба-қадам, нафасма-нафас судум баҳорда, дарё ва ариқ увватларидан бодраб-бодраб, қузилаб-қузилаб чиққан доривор гиёҳлар бўлмиш, ялпизу исмалоқ, қоқию зубтурумлардан чимдиб-чимдиб келганларимиз ёдингдами? Этак-этак териб келган ялпизларимиздан онажонларимиз тандирда ёпиб берган хуштаъм ялпиз сомсалар таъмидан сармастлик, келинлардек ойжамолини кўз-кўз қилиб эгилган мажнунтол баргларида шокила-шокила чамбараклар ясаб сочларимизга тақиб олиб, «кичик келинчақлик» лаҳзаларини туйганларимизни эсдан чиқариб бўлармикин?

Мапа, яна диёримизда навбаҳор ўз сепини ёйди. Олам гўзалликнинг тимсоли бўлган баҳор таровати билан уйғунлашди. Кўнгилларда севги отлиғи эзгу туйғулар куртаклаб, муҳаббатнинг мўъжизавий куч-қудрати ҳис-туйғуларга қанот бағишлади.

Момо ва боболаримизнинг ширин хотиралари жунбушга келиб, соғинч туйғуларю египша олмаган армонларини эслаб хурсинган, ҳаяжонли ёдномалари таъсирида тўлқинланиб ураётган юракларининг дукури янада тезланди.

Орзулари эзгу йигит ва қиз-жувонларнинг қалбларида мавж ураётган яхши ният, орзу ва истакларининг беқиёслиги, яшанг учун интилаётган ҳар бир тирик жонзотнинг интиқ кечинмалари баҳор бўйлари каби қалбларни ўзига ошуфта айлади.

Менинг хотираларим-да, ана шу гўзалликлардан-да жозибали, ширин ва сафоли, туйғуларга бой ва бетакрордир...

НОЖЎЯ БОСИЛГАН ҚАДАМ.

Наргизанинг ётоқхонага бемаҳалада кириб келishi хонадошлари олдида анча ноқулай эди. Чунки, навбатчи назоратчининг тунги соат ўндан кейин эшикни беркитиши, унга бирор вaж тўқиб ичкарига кириб олгунича унинг пичингу ғалати қарашларига дош бергунча тоқати тоқ бўлар эди.

Ҳа, Наргиза доим ҳаммадан биринчи бўлиши, айниқса, яхши кийинишни ёқтирар, курсдош қизлар орасида йилитларнинг эътиборини тортгани, уларга ёқиш учун ҳар қандай нозу қарашларини жойига қўя олар эди. Шу боис дугоналари кўпам унга кўшилавермас, у билан сўзлашишга ҳам ҳайқишар эди. Наргизанинг ота-онаси бериб юбораётган "арзимас"пулнинг ҳам охири кўриниб қолган кунлар эди. Имтиҳонга қандай қилиб бўлсада пул топиш кераклигини билган Наргиза яна "ўша" усулни кўллашга қарор қилди. Тасодифан машинасига миниб танишиб қолган Рашид ака ҳам учинчи учрашувдан сўнг қорасини кўрсатмай қўйди. Чунки иккинчи учрашувдаёқ менга чарм куртка олиб бермасангиз айтган жойингизга бормаيمان, деб шарт қўйган ўн саккиз ёшли қизни ким ҳам қўлдан чиқарар эди. Шундан сўнг эндигина расм бўлган чарм куртка кириб қайтган Наргизага хонадошлари ғалати қараб кўйишсада, уни қаердан олдинг, дейишни ўзларига эп ҳам кўринмади. Орадан бир ҳафта ўтгач, тахминан қирқ ёшлардаги Дилмурод билан бу сафар Наргиза меҳмонхонада туни билан қолиб кетди. Тез келган тез кетади деганларидек Наргизанинг чўнтагига солиб қўйилган бир даста пул бир ҳафтага ҳам етмади. Иккинчи сафар Наргизани шаҳар марказидаги ресторанда меҳмон қилган Дилмурод каттагина чиқимни санаб берганидан сўнг уни дам олиш учун махсус тайёрлаб қўйилган жойга олиб борди. Ширакайф Наргиза бор маҳоратини инга солиб Дилмуроднинг кўнглини овлади. Бир пас кўзи илинган мижознинг мизгинидан фойдаланган қиз унинг ечиб қўйилган шими чўнтагига қўлини тикди ва бир даста яхлит пуллар орасидан бир қанчасини шошилганча суғуриб олиб сумкасига яширди. Ҳовлиққанича ҳамма парсани жой-жойига қўйиб, ювингани ваннахонага чиқди. Ювиниб бўлгач, кечикаётганини ўйлаб Дилмуродни уйғотди. Ҳали кайфи тарқалмаганидан кўзлари қизариб кетган Дилмурод машинада "атаганини" Наргизага узатиб, ярим тунда уни ётоқхонасига ташлаб ўтганича ташлаб кетди. Наргиза уни кейин ҳам кўп кутди. У ҳам бирор нарсани сездими, Наргизага бошқа телефон қилмади.

Тўғри, Наргизанинг ортидан чопадиган, унинг сумкасига изҳорий мактублар солиб қўйдиган талабалар ҳам бор эди Наргиза эса уларга қие ҳам боқмас, чунки уларнинг чўнтаклари қуруқлигини яхши билар эди

Ана шундай кунларнинг бирида дарсдан сўнг бозор ичидаги ошхонадан кўчага чиққап қўпни гуруҳдаги ўзига ўхшаган дугонаси ва Наргизанинг диққатини йўл четида турган ойналари қорайтирилган қил-қизил хориж машинаси ва унга суяниб қўл телефонида гаплашиб турган “кетворган” йигитлар ўзига тортди. Унинг енидан ўтаётган Наргиза йигитларни ўзига жалб қилиш мақсадида қўлидаги бир даста китоб-дафтарларини атайлаб ерга тушириб юборди. Йигитлар унга ўтрилиб қаради ва бири китобларни териб олишда унга кўмаклашга бошлади.

-О, буларнинг ҳаммаси ўзингизникими, яхши қиз?

-Ҳа, нима эди?

-Демак, аълога

ўқирқапсизда?

Мана,

китобларингизни олинг, дея унга мулозамат қилди йигит.

-Раҳмат, миннатдорман, жидмайганча кўларини сузди Наргиза.

-Яхши қиз, ростданам менга ёқиб қолдингиз, бунча гўзал бўлмасангиз. Исмингиз нима, билсак бўладими?

-Албатта, исми Наргиза, ўртоғимники Садоқат.

- Танишганимдан хурсандман. Юринглар, бирор кафедра ўтирайлик. Гўзал қизлар билан ўтириш ҳаммага насиб этавермайди. Фақат кўрқманглар. Бизнинг кўнглимиз тўпа-тўғри, зато, кейин хурсанд бўласизлар!

-Эсингни ема, ахир уларни танитайсан-ку! Мен бормайман, хоҳласанг ўзинг кетавер,- деди Садоқат.

-Юрақол, ўзингни кўпам ақлли кўрсатаверма, бундай таклиф ҳар доим ҳам бўлавермайди.

-Йўқ, мен кетдим, ўзинг боравер, хайр.

-Ҳа, майли, бормасанг борма, ўзим бораман, кейин пушаймон бўлиб юрма.

-Ҳа, Наргизахон, ўртоғингиз нега кетиб қолди? Ёки боришни истамадимми,- дея сўз қотди ўзини Ренат деб таништирган йигит.

- Йўқ, дугонам боришга кўрқди.

Сиз ҳам биздан кўрқасизми?

-Менимча йўқ. Ёмон йигитларга ўхшамайсизлар.

-Унда кетдик. Сиздек дангал қизларни ҳурмат қилиш керак, қани марҳамат, дея машина эшигини очди Фарид.

Бундай салобатли машинага биригчи маротаба ўтирган Наргиза ширин хаеллар ичра маст ҳолда кетиб борар, ора-чора кўчада яв кетаётган “пиеда”ларга масрур боқиб қўяр эди.

Машина шаҳар четидаги балапд иморатлар олдига келиб тўхтади. Фарид дарҳол машинадан тушиб орқа кабинани эпчиллик билан очиб таъзим қилганча “марҳамат, мадмуазел”, дея хушомад қилган бўлди.

Улар иккинчи қаватга кўтарилдилар ва очиқ турган эшикка киришди Наргиза ҳам уларнинг орқасидан “лип” этиб уйга кириб олди ва йигитларнинг таклифи билан сумкаси ва калта курткасини кийим илгичга илиб, катта залга кирди. Европа усулида ҳашамдор таъмирланган залда катта стол устида турли ичимликлар, ширинликлар қўйилган

Бир пасда дастурхонда мева-чева ва лаганда буғи чиқиб турган кабоб, товуқ гўшти, қовурилган балиқ, қази ва бошқа нарсалар муҳайё этилди

-Олдин бироз қизишиб олайлик, қази Наргизахон, дастурхонга марҳамат-дея қадаҳларга ичимлик қуйди Ренат.

- Энди ўртоғингизнинг ўрнини ҳам ўзингиз босасиз. Хафа қилиб қўймасангиз керак, албатта.

- Сиздек ажойиб йигитларни хафа қилиб бўлармиди? Бу ҳақда гап бўлиши мумкин эмас.

Наргиза у ёғи нима бўлганини эслай олмайди. Фақат йигитларнинг қистови билан тарелкада қоғозга ўраб келтирилган сигаретдан бир-икки тортганини эслайди, холос. У кўзини очганида ошпоқ чойшаблар тушалган шифохонада ётар, тепасида унинг билак томирига қон қунётган шифокор ва бир неча кишилар турганини элас-элас илғади холос. Унинг ҳуши жойига келганини кўрган шифокор “Хайрият, кризис ўтди, энди яшайди”, деганини эшитиб нималар қилиб қўйганини фаҳмлади.

Қизли шифохонага олиб келган милиция ходимлари у ўқийдиган олийгоҳ раҳбариятини ва курс раҳбари ҳамда ота-онасини чақиртириш кераклигини шифокорга уқтирар эди.

Буни эшитиб ётган дармонсиз Наргиза саёқ юришининг оқибати неларга олиб келганини англаб, кўзлари жиққа ёшга тўлган ва бу ёшлар ўйламай қилган хатосини бир умр юва олмаслигини ҳис этаётган алам эди..

СЕНИ ЯХШИ КЎРАМАН, БАҲОР

Қурий бошлаган илдизларим беқиёс меҳринг ҳароратидан куч олиб, танам қувватга эна бошлади. Сенинг вужудингдаги ҳаётбахш му-навварлик, навқиронлик томирларимга қон мисоли оқар эди. Вужудим оташин ҳис-туйғулар уммонида парвоз қилаётгандек, кўзларимда эса яна бир дупе туғилаётган эди.

Ям-яшил йўрғакда, кўзлари гилосдек қол-қора, лаблари олуца ранг, ёвоқлари қирмизи, навқирон ва гўзал чақалоқ эди у.

У дақиқа сайин ўсиб-улжаяр, нафис баданидан таралаётган жаннат бўйларидек мушқу анбар, гулу райҳонлар ифори таралар, қўлларида эса гунчалай бошлаган нопормон, гуллари эндигина лаб очган бодом навдасини силкитканича қийқириб кулар, унинг кулгусидан гунчалар сочилар эди. Булбул ноласидек овози ёқимли, дутор ноласидек дилкаш навоси, атак-чегак ташлаётган одамлари узра ям-яшил поёндозлар сарафроз эди.

Янара бошлаётган вужудимда янгиланиш юз бераётгандек, нима-лардир гимирлар, наришон хаёлларимни олис-олисларга олиб қочаётган ўйноқи шамоллар мени яшил кенгликлар сари, яна ўша гўрликка, ҳурликка томон чорлар эди. Кўзларим эса муҳаббат кошонаси сари етаклаётган қалбинг даъватига бўйсунмай фусункор чехрангдан тинмай бўса олар, бу бўсалар менинг совий бошлаётган танамга ҳарорат бағишлаб, узоқ ҳижронлардан куншяя-кун бўлган қалбимни соғинчларга тўлдирар эди.

Бу соғинч сени ҳар йили узоқ айрилиқдан сўнг энтикиб, интиқиб кутаётган мунаввар соғинч ...

Бу соғинч сенинг висолингга тўймай хушбўй ҳидларингни кумсаган муаттар соғинч ...

Ўшандаям сенинг тароватинг жон олгувчи, фусункор ва мафтункор эди. Осмонда чарх уриб чуғурлаётган қушлар овози, гулу-райҳонлар бўйидан маст булбуллар навоси, осмоннинг муаттар ва пок ҳавоси дилимнинг, дардимнинг давоси эди. Сен, ўз сепини оламга кўз-кўз қилган сочлари жамалак, қошлари камалак, неъматли сумалак, севиқли ва суюкли Баҳорой эдинг.

Сен бир ажиб дунё эдингки, инсонларнинг қалбига эзгу нур, сурур, меҳру муҳаббат, саховат, биродарлик уруғларини эка олишдек қоби-лият соҳиби эдинг. Сен туғилиш, яшарини, янгиланиш, севиш, севилиш фасли, баҳорой эдинг.. Сендан сўнг юксалиш фасли Наврўз ўз чехрасидан ҳарир чимматини олиб ташлади. У ўзининг тансиқ неъматлари, шифобахш қўкатлари ила инсонларга умр, гўзаллик, саломатлик, куч-гайрат, файзу тароват,

ақлу заковат бахш этдики, инсон бу гўзал туйғулари ила дунёни забт этди.

Шундан бери, тириклик булоғи бўлмиш баҳор ҳар йили инсонларни қайтадан тугилиши, яшариши, кўпайиши ва узоқ умр кўриши учун ўз кучини инсонга баришлаб, ўзи хазон бўлаверар экан.

Шу тариқа мурувватли ва сахий баҳорнинг эзгу хислатлари инсонларга ўтиб, уларнинг қалбидан абадий жой олган экан..

ЭЗГУЛИКНИНГ ЁРУФ НУРИ

Баъзан киши шунчалар қийин вазиятга тушиб қоладики, ҳаётдан ҳам, яшашдан ҳам бутунлай умидини узади. Унинг маъноси йўқдек туюлади. Шундай пайтда кимнингдир икки оғиз ширин сўзи-ю, озгина муруввати унга қайтадан ҳаёт бахш этади. Ҳикоямнинг қаҳрамони Гулнора опанинг ҳаёти ҳам .Шуҳратжон учрамаган билмадим, нима кечар эди. Гулнора ҳикоясини шундай давом этиради:

- Ўн олти ёшлардаги кўзга яқингина қиз бола эдим. Келинликка сўровчилар ҳам, ошиғу шайдоларим ҳам кўп эди. Қаерданам Алишер деган йигитга учраб қолдим. Ортимдан бир йилдан ортиқ эргашиб юраверганидан сўнг, ахийри унга турмушга чиқдим. Тўйдан кейин тўқимачилик фабрикасида ишлай бошладим. Эрим шифохоналардан бирида қувурларни тузатувчи уста бўлиб ишлар эди. Топишимиз яхши, яшашимиз бинойидек, фақат қайнонам ўтирсам ўпоқ, турсам сўпоқ деб, ҳар хил боҳоналар билан жанжал чиқарар, эримни гиж-гижлаб, мени калтаклар эди.

Ҳар куни аҳволи шу. Тағиш-билиш, қўни-қўнилардан уялганимдан ҳеч кимга зорланмас, гапирмас эдим. Қайнонам эса ҳеч юмшамасди. Ҳаммасига тишимни тишимга қўйиб чидадим. Йиллар ўтиб, уч фарзанднинг онаси бўлдим. Қайнонамга Худо инсоф бериб қолар, деб сабр қилдим. Йигирма йиллик турмушим жанжал, тўполон билан ўтди. Калтакларга ҳам кўникиб қолдим. Мушт ва тепкилар зарбидан тушларим тўкилиб кетди, ички аъзоларим касалланиб, бошим оғрийдиган, юрагим санчадиган бўлиб қолди. Сиқилишдан қанд касаллига чалиндим. Ишга ярамай, погирон бўлиб қолганимдан сўнг, қайнонам болаларимни бағримдан юлиб олиб, мени кўчага ҳайдади. Бир неча марта ўз жонимга қасд қилдим. Агар, Худо йўл қўймаса, бирибир яшапга мажбур экансан. Бошимдан оғир кунлар кечди. Айниқса, болаларимнинг дийдорига,

меҳрига зор бўлиб, ўз ўйимга кира олмаганим ҳаммасидан ҳам оғир эди. Танам бутун, аммо қалби, юраги тилка-пора, муштифар бир аёл эдим. Билмадим, менга ҳаёт , руҳимга қувват ва қанот бағишлаган инсон учрамаганида, тақдирим не кечишини фақат, Оллоҳнинг ўзигина билар эди.

Хайрият, дунёда яхши инсонлар, мурувватли кишилар кўп экан. Агар, бахтимга Шухратжон исмли саховатли йигит учрамаганида аллақачон қабрим устига ўтлар кўкарган бўлармиди?!..

Ҳа, уни менга Аллоҳнинг ўзи юборди. У шунчалар оғир аҳволдалигимда учраган эдики, ўпанда юришга ҳам мажолим йўқ эди. Оёқларим, юз-қўлларим шишиб кетган, юрагим беҳол, буйрақларим ишдан чиқиб, нафасим сиқаётган кунлар эди. Худди ўлиб қолаётгандек қалтироқ тутар, ота-онамдан қолган эски ҳовлида акамнинг қарамоғида ёшаётган эдим. Тун, фақат, мен жон таллашиб ётибман. Уйда мендан бошқа ҳеч ким йўқ. Бир амаллаб чўнтагимга охириги минг сўм пулимни солиб, пифохонга бориш учун кўчага чиқдим. Юришга-да, қолим йўқ. Ҳарсиллаганча машина тўхтатдим ва ҳайдовчидан тиббий шоцилинч марказга олиб бориб қўйишини сўраб ялиндим. Етти юз сўм билан пифохона эшигига олиб бориб қўйди. Бир амаллаб қабулхонага кириб бордим ва навбатчи врачга аҳволимни тушунтирдим. У эса «касаллигингизни кўриб турибман, аммо сизни ётқиза олмайман. Чунки, сиз ўз оёғингиз билан юриб келгансиз, тез ёрдамда олиб келишганида бошқа гап эди. Энди иложим йўқ, уйингизга кетаверинг», деганича чиқиб кетди.

Мен эса кўз ёшларимни оқизиб, қолавердим. Касалхонада ётишга бўлган ягона илинжим ва яшашдан умидим узилган эди. Турай десам, даромоним йўқ. Бир амаллаб сеткадаги нарсаларимни олдим-да, уч-тўрт қадам босдим ва бошим айланиб, ерга йиқилдим. Мени кўриб турган ўша ерда насилкада оғир касалларни ташийдиган оқ халатли санитар менинг аҳволимни кўриб олдимга келди. Уйга кетишимни айтганимдан сўнг аравачасига ўтқазиб катта кўчага чиқариб қўйди. Қани энди машина тўхтаса.

Соат тунги бир ярим. Ярим соат кўчада қолиб кетдим. Бир оздан сўнг тўхтамай анча узоқланиб кетган «Нексия» машинаси орқа томони билан юриб олдимга тўхтади. Ҳайдовчи йигит менга қайрилиб қаерга кетишимни сўради. Мен ёнимда бор-йўғи беш юз сўм пулим борлиги, бепайрағочгача кетишим кераклигини айтдим. Аҳволимни кўрган йигит машина эшигини очиб учун сакраб ерга тушди ва қўлтигимда кўтариб машинасига ўтқазди.

Йўлда кетаётиб, мендан «нега ярим тунда бундай оғир аҳволда ёлғиз кетяпсиз, ҳеч кимингиз йўқми?» деб сўради. Мен эса томоғим қуриб, тилим танглайимга ёпишганча, бир-икки оғиз аранг гапира олдим, холос. Буни сезган ҳайдовчи йигит малинасини тўхтатиб, магазиндан иккита идишда газли сув олиб чиқди ва бирини менга узатди. Мен идишдаги сувни дам олмасдан охиргача ичдим. Менга ҳайрат билан қараб турган йигит чуқур ҳомуза тортиганича манипани юргизди.

-Энди опажон, бошингиздан ўтганларини бир бошдан гапириб беринг, жуда қийналганга ўхшайсиз,- деди.

Мен гоҳ йиғлаб, гоҳ уҳ тортиб, бошимдан ўтганларни ва ҳозир докторнинг қилган муомаласини айтиб бердим. У бошини чайқаганча, сатқай оқ халаг, сатқай дўхтир, деган ном кетсин, инсофсизлар. Юринг, ҳозир қайтиб бориб сизни ўзим шифохонага ётқизиб келаман. Мен ҳам бир ҳожи онанинг ёлғиз ўғлиман. Исмим Шухратжон. Бундан буён сизга қапдай ёрдам керак бўлса, холис ёрдам қиламан. Ҳозир эса шифохонага қайтиб борамиз,- дея машинасини тўхтатди.

- Йўқ, укажон, энди изимга қайтмайман. Ўлсам ҳам уйимда ўламан. Жуда чарчадим,илтимос, мени уйимга олиб бориб қўйинг, мадорим йўқ, ётишим керак, деб ялиндим.

У менинг раъйимни қайтармай уйимга олиб келди. Қўлимдан етаклаб айвонгача олиб кирди ва кетиш олдидан чўнтагини кавлаб қоғоз ва ручка олди. Телефон рақамини ёзиб менга узатди.

- Бирор нарсага муҳтож бўлиб қолсангиз, тортинмай телефон қилинг!

Мана буни ҳам олиб қўйинг, ишлатиб турарсиз, дея иккита бир боғлам юз сўмлик пулни кафтимга қўшиб сиқди. Икки-уч кундан сўнг хабар оламан, фақат сиқилманг. Энди кириб, дамингизни олинг,-дея чиқиб кетди. Мен унга жавоб қайтаришга ожиз эдим...

Уч кундан сўнг иккита сўмкада турли мева- чевалар, нон, гўшт каби егуликлар билан уйга кириб келди. Дори-дармонларингизни ишлатарсиз, деб яна йигирма минг сўм пул ҳам берди. Бундай саховатдан юрагим тўлиб, йиғладим ва уни узоқ дуо қилдим. Оллоҳга шукуроналар айтиб, болаларимни мендан ажратиб олган қайнонамга ва бошқа аёлга уйланиб олган эримга инсоф тиладим. Шухрат келгач, эртаси куни оғирлашиб қолиб, ҳушимдан кетибман. Мендан хабар топган нариги ҳавлида яшаётган акамнинг болалари тез ёрдам чақиршиб, касалхонага олиб боришибди.

Уч кундан сўнг реанимация хонасида ўзимга келдим. Докторлар менга, «Она, борор яқин кишингиз борми, аҳволингиз оғир,

чақирмасак бўлмайди. Сизга кучли дори-дармонлар керак»,- дейишди.

Мен ҳолсизгина ҳаменимда телефон рақами борлигини айтдим. Орадан кўш вақт ўтмасдан Шухратжон етиб келди. Дўхторлар унинг қўлига бир қулоч қилиб дори-дармонлар рўйхатини ёзиб беришди. Ярим соатда керакли дорилар ва ейдиган нарсалар кўтариб келган Шухратжоннинг кўзларида ўз қондошларида туядиган ачитилиш ва меҳрни кўрдим. У бироз мен билан гаплашиб ўтирганидан сўнг, узоқ сафарга кетаётганлигини, саккиз-ўн кунларда қайтиб келишини айтди ва ҳаменимга яна ўттиз беш минг сўм солиб қўйди. Эътироз билдирманг, келгунимча дориларга ишлатиб турасиз, деди. Сўнгра даволовчи врачлар билан нималарнидир гаплашиб, мен билан хайрлашди.

Дори-дармонлар таъсиридан кейин аҳволим яхшилана бошлади. Реанимация бўлимида ўн икки кун ётганимдан сўнг палатага ўтказилдим. Шишларим қайтиб, нафас олишим яхшиланди. Палатага ўтганимнинг учинчи кунда Шухратжон кириб келди. Ўз яқинларим, жигарларимдан кўрмаган меҳрибонлик ва меҳр-саховатни етти-ёт бегона инсондан кўраётганлигимдан ҳаяжонда эдим. Унинг беқиёс саховатидан юрагим тўлқинланиб, кўзларимда миннатдорлик ёшлари тинмас эди Палатадошларимнинг қистови билан уларга ҳам бошимдан кечирганларимни сўзлаб бердим. Мен билан бирга даволанаётган Фарида исмли аёл қанча миқдорда нафақа олишимни сўради. Мен эса икки йилдан бери ногиронлик нафақасига чиққанлигим ва арзимаган нафақа олишимни айтганимда, у ишонмади. Эртаси куни докторлар Фарида опага жавоб беришди. Биз худди узоқ йиллик танишлардек хайрлашдик. Орадан икки куни ўтиб, Фарида опа мени кўргани касалхонага келди. Бундан бошим осмонга етди. Энг ҳаяжонлиси шу бўлдики, Фарида опа мен нафақа олаётган туман ижтимоий-таъминот идорасида ишлар экан. У нафақамнинг нима сабабдан камлигини ўрганиб, уви потўғри расмийлаштирилганини аниқлабди ҳамда ҳужжатларни қайтадал кўриб чиқиб, етти йиллик меҳнат стажимни ҳисобга олган ҳолда менга аввалгисидан уч баробар кўп нафақа белгилаштирди. Фарида опани қучоқлаб, йиғлаб юбордим.

Мана, бир йилдан ошди, тутинган укам Шухратжон мендан тез-тез хабар олиб туради. Мен эса шундай мурувватнеша, сахий инсонлар меҳридан куч олиб, яшайман. Онасини ўзининг ҳалол ишлаб тошган пулига Ҳаж сафарига юборган ва ўзи ҳам боришини ният қилган Шухратжонга онаси шундай дебди:

- Болам, сента Ҳаж сафари қабул бўлди. Ахир сен бир бева-бечорани ўлим ёқасидан ҳаётга қайтардинг, офрини енгил қилдинг.

Илоҳим, Оллоҳимнинг ўзи қарамида бошингни омон сақласин. Тошганигни баракасини берсин...

Опасининг дуоси Шуҳратжоннинг саховатиға саховат, кучига куч қўшаётган экан...

ТЕЛЕФОНДА ТОПИЛГАН БАХТ

Бир куни ишдан ҳориб, чарчаб, тушқун ҳолатда уйга қайтдим. Эрталабки мажлисда бошлиқдан эшитган тавбеҳ кайфиятимни тушириб юборган эди.

Эшик қулфига калит солар эканман, ёлғизлик ҳукм сураётган уйга сира киргим келмас эди. Аммо, қаерга ҳам борардим.

Бироз мизғиб олмоқчи бўлдим, аммо эрталабки дилхираликдан кейин кўзимга уйқу ҳам келмади. Китобларим сочилиб, бетартиб бўлиб ётган столнинг четида соқовдек бўлиб турган, менинг зериккан пайтларимда эрмак ва маслакдош дўстим бўлган телефон гўшагини қўлимга олиб, рақамлар тера бошладим... Гудок қанча қақирмасин гўшакни ҳеч ким кўтармади. Ёзолмаган юрагимни бўшатишдан умидсизланганимча гўшакни тақ этиб жойига қўйдим.

Ёлғиз ўтаётган ҳаётимнинг маъносизлигидан, омадсизлигимдан ўкиниб кетдим. Болалар уйида ўсганлигим, мени ташлаб онамнинг бошқа эрга тегиб кетганлиги, меҳрга интиқ ўсиб, ҳаётнинг аччиқ зарбаларига барвақт дуч келганлигим мурғак қалбимни бир умрга жароҳатлаган эди.

Бу дунёда мендай, болалар уйида тарбияланганлар озми? Эҳ-ҳе, уларнинг қанча-қанчалари яхшигина лавозимларда ишлаб, обрў-эътиборга эга эканликларини ҳам биламан.

Мен эса олий маълумотли бўла туриб, ҳамон бўлим бошлиғи вазифасидан нарига ўтолмаяпман. Қани энди, омад деганлари менга ўхшаган ношудларга ҳам кулиб боқса...

Хаёлга берилиб кетган эканман, беҳосдан телефон овозидан чўчиб ўзимга келдим.

-Ассалому-алайкум, бу Наргизаларнинг уйими?

Овоз шунақа ёқимли эдики, этларим беихтиёр жимирилашиб кетди.

Мен бу ерда Наргиза яшамаслигини айтсам, суҳбат узилиб қолишидан кўрқдим ва юмшоқ овозда саломлашдим.

Қиздан аввал соғлиги, оиласининг саломатлигини сўрадим ва журъат билан ёлгон гапришга журъат этдим.

Унга Наргиза уйда йўқлиги, телефон рақамимиз ўзгарганлигини, ўзимни унинг акаси эканлигимни айтиб, исмини сўрадим.

Унинг исми Дилдора экан.

Дилдора эртага кечки пайт албатта телефон қилишини айтиб, мен билан хайрлашди.

Менинг ҳаяжондан титраётган вужудимда бояги емон кайфиятдан асар ҳам қолмаган эди. Юрагим гурс-гурс тепар, негадир дилим шод эди. Шу тариқа телефондаги сўзлашувларимиз давом этди ва ўртадаги ёлгон ҳам ошкор бўлди. Дилдора эса аллақачон менга боғланиб қолган эди У исми-жисмига монанд, гўзал, назокатли, мулоҳазали, дилбар қиз эди

Биз хиёбонларда, сайлгоҳларда учрашдик, суҳбатлашдик.

Дилдора ахирри, мени ота-онасига таништирди. Улар ниҳоятда тушунган, ҳаётнинг аччиқ-чучугини таниган, иймонли, яхши инсонлар экан. Менинг ёлғизлигимни билдирмай, ота-онам ўрнида бош-қош бўлиб, қизлари Дилдорани менга турмушга беришди.

Дўстларим, бирга ишлаётган ҳамкасбларим тўйимизга файз киритишди. Мен ниҳоятда бахтли эдим.

Мана, орадан бир неча йиллар ўтди. Уч фарзандимиз бор. Бобо ва бувилари набиралари бошида парвона. Тасодиқий бахтга эришишимга сабабчи бўлган телефонимиз эса ҳамisha ардоғимизда. У доим уйимизда ўзининг қўнғирокдек овози билан узоғимизни яқин қилиши билан бирга, дилларимизни бир- бирига пайвандлаб туради...

Ўч

Роҳила эрининг меҳмон чақириши муносабати билан бир ҳафта олдиндан тайёргарлик кўра бошлади. Турмуш ўртоғи жамоа хўжалигида раис муовини вазифасида яқиндагина кўтарилганлиги сабабли келадиган меҳмонлар нозик меҳмонлар эди.

Юв-тара, супур-сидир, ҳовли ва кўчаларни саранжомлашга тушди.

Меҳмон келадиган дақиқалар яқинлашиб, эри-Икром Алиевнинг янги жамоаси, яъни, раис Равшан Расулович, бўлим бошлиқлари ва яна бир-иккита корхона раҳбарлари машина сигналинини босганча, мезмон (Икром Алиев) билан биргаликда ҳовлига кириб келишди. Меҳмонлар катта залдаги дид билан безатилган столга таклиф этилди. Уларга керакли хизматлар чаққонлик билан бажо этилди. Қўллари кўксига меҳмонларни «Хўш келибсизлар» билан кутиб олган Роҳила меҳмондорчилик давомида меҳмонларга чой,

поз-неъматларни тавозе етказиб турарди. Уй-бекаси чаққон ва пазокатли ҳаракатлари меҳмонларнинг назаридан четда қолмади, албатта.

Жамоада раислик лавозимида бир йилдан зиёд фаолият кўрсатаётган Равшан Расулович янги муовини Икром Алиевнинг шундай гўзал, оқила хотини борлигини кўриб ич-ичидан унинг дидига тасаннолар айтди. Гулдай хотинини кўриб, ҳасад ўтида ижирганиб қўйди.

Меҳмондорчилик давомида бир неча марта Роҳилага ўғринча тикилиб, икки мартаба кўзлари унинг кўзлари билан тўқнашди. Бундай ноқулай вазиятдан билдирмай чиқиб кетган Роҳила ҳам галати бўлиб кетди. Шундай салобатли, кўркам, барваста раис унга назар ташласа-ю, ҳаяжонланмай бўлармиди? Меҳмондорчилик тугагач, Икром Алиев ва хотини меҳмонларнинг ҳурматини жойига қўйиб кузатишди.

Шу-шу. Равшан Расуловичнинг хаёлидан Роҳиланинг қуралай кўзлари-ю, оппоқ ёноқлари, камондек қошлари-ю, этаги билан бўйлашган аргамчи сочлари хаёлидан кетмас, уни ҳар эслаганда юраги орзиқиб кетар эди. Орадан бир ойлар вақт ўтди. Пойтахтда ўтказиладиган катта анжуманда туман ҳокимиятидан жўнатилаётганлар қаторида Икром Алиевнинг ҳам борлиги раиснинг назоратидан четда қолмади, албатта. Камида бир ҳафта давом этадиган анжуманга қатнашадиганларни шахсни ўзи кузатиб қайтган Равшан Расулович тузиб қўйган режасини амалга оширишга фурсат етганлигини англади.

Эртасига кечга яқин шофёриги Икром Алиевникига жўнатган Равшан Расулович тезда Роҳилани раис қақиртираётганлигини айтиб, уни машинасида етказиб келишни тайинлади.

Эшик олдида машина тўхтаганини кўриб, эрим қайтиб келди, шекилли, деб югуриб чиққан Роҳила раиснинг машинасини кўриб таажжубланди. Шофёр билан саломлашиб, нима гапчилигини сўради. Шофёр раис йўқлаётганлигини айтгач, кийиниб тўрт яшар ўглини қўшнисига ташлаб, машинага чиқди.

Машина идорага эмас бошқа томонга бурилди. Роҳилани бошқа жойда, яъни, шаҳардаги овлоқ уйида кутаётган Равшан Расуловичнинг хотини дам олиш санаторийсида, болалари эса лагерда эди. Кўчада сигнал овозини эшитиб, дарвозани тугмасини босиб юборган Равшан ака Роҳиланинг иқболи сари шошилди.

«АДИДАС» спорт кийимида ҳовлига чиққач, Роҳилани уйга чорлади. Кўзларида таажжуб, тили калимага келмаётган Роҳила

саломлашган бўлиб бош эгди ва қўлларини кўксига қўйганича ийманибгина уйга кирди.

-Килинпошша, узр. Фақат қўрқманг. Сизни самимий дастурхонга таклиф этганман, холос. Мени маъзур тутсангиз бас,- дея ялтоқланди раис.

-Раҳмат. Сиздек обрўли киши мендек оддий аёлни уйга таклиф қилингани галати туюлгандек, бирор юмуш билан чақиртирган бўлсалар ҳам ажаб эмас.

-Йўқ, йўқ сизнинг оппоқ билакларингиз бирор юмушга эмас, қимматбаҳо зийнатларга муносиб, ўпичларга муносиб...

-Вой, нега сиз унақа дейсиз? Мен бировнинг хасми бўлсам, Икром акам билиб қолса, мени нақд ўлдирди-я. Илтимос, гапингиз бўлса тезроқ айтинг, мен уйга қайтай. Боламни қўшнимникига бирровга ташлаб чиққандим.

-Ҳечам хавотир бўлманг, керак бўлса, болангизни ҳозирнинг ўзидаёқ олиб келтирамиз. Мен сизни фақат бир пиёла чойга таклиф қилганман, холос. Менинг қўлимдан бир пиёла чой ичмас экансиз ҳеч қаяёқга кетмайсиз, ҳа-ҳа, шундай, дея ҳиринглади раис.

Роҳила чой ичмасдан ҳеч қаерга кета олмаслигини сезгач, секингина қайтадан стулга чўкди. Дастурхонга фотиҳа, ўқиб Роҳилага бахт тилаган Равшан ака ҳазил-ҳузил қилиб ноп, ушатди ва иссиққини чой қўйиб, Роҳилага узатди. Бир неча сония жим қолибди. Бирров ошхонага чиқиб келган Равшан Расулович иккита катта лаганда духовкадан олинган иссиқ товук гўшти ва қабобни келтириб дастурхонга қўйди. Аччиқ-чучукларни ҳам қўйиб бўлгач, музлаттичдан бир шиша коньяк ва муздай олма шарбатидан олиб столга устига қўйди.

Равшан Расуловичнинг қўймай -Олинг,-олинг, қилаверганидан сўнг, тандир қабобга қўл узатган Роҳила ҳаяжондан титрар ва уни билдирмасликка ҳаракат қилар эди. Кўпни кўрган, устамон бўлиб кетган раис эса буни сезиб, сезмасликка олганча, унга газли сув узатди. Ниҳоят, гап-гапга қовушгандек бўлгач, шиппадаги коньякни очиб, кичкина қадаҳларга оз-оздан ичимлик қўйди. Роҳиланинг қанча эътироз билдиришига қарамай, унинг қўлларига қадаҳ тутқизди.

-Олинг, қўлимни қайтарманг, жоним. Агар, мени заррача ҳурмат қилсангиз, шуни оласиз. Ушбу қадаҳни сизнинг ажойиб ташрифингиз, мардлигингиз, беқиёс журъатингиз учун таклиф қиламан.

-Илтимос, мен ичмайман...

Ичасиз! Ичмасангиз хафа бўламан-а...

-Мен..

-Олинг, Қани, қани... ана бўлди.

Роҳилага тезда, тазагига шоколад узатди Расул ака ўзининг улушини ҳам бир кўтаришда сипқорди. Ичини оловдек қуйдираётган ширин ичимлик Роҳилага таъсир қилиб ёноқлари қизара бошлади.

-Олиб ўтиринг, Роҳилахон, қани табакадан олинг.

-Раҳмат оляниман.

Расул ака иккинчи қадаҳга конъяк қуйди.

-Мен бошқа ичмайман,-дея рад этди. Роҳила.

-Йўқ, йўқ, иккинчисини фақат сизнинг ва болаларингизнинг соғлиги ва бахти учун кўтарамиз. Бошқа гап бўлиши ҳам мумкин эмас.

Эътирозга ўрин қолмаган эди.

Иккинчи қадаҳ ичилганидан сўнг Роҳиланинг кўзлари сузилиб, тебранаётганини сезган Равшан Расулович секингина телевизор пульги тугмасини босди. Экранда қиз боланинг нозланаётган шўх кулгуси ва таниш эркак овози янгради.

Ялғ этиб экранга кўзи тушган Роҳила бегона қиз билан нотаниш уйда кайфини сафо қилиб ўтирган эрини кўриб беихтиёр қотиб қолди.

-Бу ерда Икром акам нима қилиб юрибди?

Наҳотки, шу Икром акам бўлса? Йўқ, бўлиши мумкин эмас. Булар ҳаммаси уюштирилган .

-Роҳилахон ўзингизни босинг, адашсансиз. Қўраётганларингиз худди эрчангизнинг ўзгинаси. Ахир, сиз аёллар эрларингизни нима қилиб юрганларини қаердан ҳам билардингиз? Ким билади? Ҳозир ҳам эрингиз пойтахт меҳмонхонасида...

-Йўқ-йўқ, ундай деманг, Равшан Расулович, ахир Икром акам менга севиб уйланганлар-ку?!

Унда эрингиз нега бундай ифлос ишларни қилиб юрибди? Нега?

Роҳила ўқиб-ўқиб йиғлар, кўзларидан қоётган ёш ёноқлари она кўксига думалаб тушар эди.

-Севги, севи, севи қолибдими ҳозир? Севги йўқ нарса, жоним. Севги-бу висол, севи-бу дийдор. Севги эмин, экранга қарангда эрингизнинг бошқа шайдоларини ҳам кўриб қўйинг. У сиздай гўзал, оқила хотинга хиёнат қилиб юрган алдамчи! У сизга номуносиб! Сиз эса мени севади, дейсиз-а? Бундай хиёнаткор эрга фақат хиёнат билан жавоб берип мумкин, холос. Ҳа, фақат хиёнат билан...

Роҳиланинг кўзларидан оқаётган ёш алам, нафрат, қасос туйғулари билан қоришиб кетган, ҳатто унга далда бериб, билакларини сиқиб турган Равиан Расулович қўлларининг тафтини-да сезмас эди.

-Илтимос, менга маънавидан яна бирозгина қуйинг, сиқилиб кетяпман,-дея қадаҳни узатди Роҳила.

-Ҳа, бу бошқа гап Дардингизни бироз босадиган нарса фақат шу. Мен ҳам дардингизга шерик бўлган ҳолда сиз билан ичаман.

Олинг, қани, ичдик...

Роҳила кейин нима бўлганини эслолмади. Эртасига уни тун ярмида раиснинг ўзи уйига ташлаб кетгани-ю, экранда кўрганларини эслаб, нималар қилиб қўйганини англади. Унинг боши зирқираб оғрир, пушаймонга, кеч бўлган эди.

Яхшиямки, икки нафар боласи лагерда. Эртаси хижолатдан қизарганча

-Опанинг мазаси йўқ экан, қолиб кетдим,-деган баҳона билан кўшнисидан ўглини олиб чиққанидан сўнг кўнгли бироз таскин топди. Юрагига қил сиғмаган Роҳиланинг эрига хиёнатидан кейин уч кунда ранглари синяқиб қолди. Бир томондан эрига бўлган нафрати ошиб борар, бир томондан ундан олган ўчи юрагига таскин берар эди.

Икром Алиев аслида олийгоҳда хотини Роҳила билан параллел гуруҳда бирга ўқишган ва уни бир кўргандаёқ юраги жиз этган, унинг орқасидан бир неча йил юргач, не-не ошиқларини доғда қолдириб, илиб кетган эди. Уларнинг турмушига ҳамма ҳавас билан қарар, бу икки муносиб жуфтга ҳасад қилганлар ҳам кўп эди. Роҳиланинг узун сочи-ю, барқ уриб турган чиройига ўғринча қарамаган киши йўқ эди, ҳисоб. Икромга турмушга чиққан Роҳила бироз вақт мактабда дарс берди. Ҳомиладор бўлганидан сўнг, уй-рўзгор ишлари, болалар тарбияси билан овора бўлиб ишга чиқолмай ўтириб қолди.

Шундай сўнг, Икром Алиевнинг хизмат сафари ёки иш билан бирор ёққа кетган пайтларида раис Роҳилага машина юборар ва у билан хифиёна учрашиб турар эди.

Орадан бир йилча ўтди. Икром Алиев хотинидати ўзгаришлар, Роҳиланинг унга гап қайтариши, зарда қилиши, кесатини ва менсимасдикка ўхшаш одаглари сезмасдан қолмади, албатта. Ҳатто бир-икки марта уни огоҳлантирди ҳам.

Бирда сафардан қайтган Икром Алиевнинг тўрт ёшли ўгли Алишернинг тушунмасдан очиб қўйган сирларидан кейин хотинига нисбатан шубҳаси янаям палак отди. Кейинги сафарга

чиқишида «мен жўнаёшман» дея ўрнига бошқа кишини жўнатган Икром Алиев кечгача аммасиникида дам олиб ётди. Қоронғу тушгач яёв,овлоқ йўл билан уйи томон одимлади. Хайрият, чекка йўллар билан келгани учунми, уни ҳеч ким кўрмади. Дарвозаси қарашисидоги йўлнинг қаршисидоги чамандек туллаб ётган пахта даласи томон ҳатлади ва гўза орасига ўтириб олиб, ўз уйини кузата бошлади.

Бир соатлардан мўлроқ вақт ўтди. Кутиб зериккан Икром Алиев «беозор хотинимни сал бўлмаса ...га чиқариб қўйинимга бир баҳя қолди-я»,–дея ўзини айблаганча энди ўрнида тураётган ҳам эдики, уйи томон келаётган машина фарасини кўриб жойига ўтирди.

Машина худди уларнинг уйи эшиги олдида келиб тўхтади. Машина Равшан Расуловичнинг хизматдоги иккинчи машинаси эди. Кутиб тайёр бўлиб турган шекили, зум ўтмай боласини қўлида кўтариб олган Роҳила атрофга олазарак боққанча машинага ўтирди. Кўзлари қонга тўлса-да, аранг ўзини босиб турган Икром Алиев оғирроқ бўлишга мажбур эди. Чунки, ҳали унга ҳеч нарса ойдин эмас эди. Ҳар хил хаёлларга борса-да, «балким опасиникига кетаётгандир, ахир қўлида боласи борку», деган хаёллр ҳам борди ва қўшни қишлоқда яшайдиган қайинопаларининг уйига йўл олди

–Шу ердан ўтаётган эдим, бир хабар олай деб киргандим, машинам пийшонда,– дея кириб уларникида ҳам хотини йўқлиги билган Икром Алиев унинг хиёнат қилганини энди аниқ билди. Юзларига қон тепчиб, юрагида санчикқа ўхшаш оғриқ сизди, нафрати қўзиди. Ярим кечада ўғрига ўхшаб, девор оша ўз уйига кирди. Пишиллаб ухлаб ётган икки катта боласини устини ёпиб қўйгач, танқарида дарвоза маралаб, тонгни бедор қарши олди. Ниҳоят гира-шира тош отмасдан дарвоза олдида машина тўхтади. Шиқирлатиб дарвозани очиб уйига кирган Роҳила қоронғуда айвонда серрайиб турган эрини кўрмади ҳам. Ухлаб ётган жажжи Алишерни ётқизиб чиққач, ҳожатхона сари одимлади.

–Ҳа, қанжик, ниҳоят келдингми? Қаерда эдинг? Ўйнашинг ким, фақат тўғриси айт?

Қаршисидо эрини кўриб довдираб, тахтадек қоғиб қолган Роҳила бир муддатдан сўнг ўзига келди. У барибир бир купи сир очилишини билар, ҳатто унга жавоб ҳам тайёрлаб қўйган эди.

–Ҳа келдим. Ўйнашимнинг олдидан келдим. Сиздан ўч олдим Икром ака. Мен сизга бутун вужудим, қалбим билан ишонсам, ҳаммаси сароб экан. Сиз менга хиёнат қилганингиздек, мен ҳам

сизга хиёнат қилдим. Сиздан ўч олдим. Нима қилсангиз ҳам энди менга барибир...

-У, қанжик, паҳотки менинг шаънимни, обрўйимни ўйламадинг-а. Нималар қилиб қўйдинг, бевафо. Болаларни ўйламадингми-а?

Икром Алиев жаҳл билан Роҳиланинг юзига тарсакилаб юборди. Бир-иккита тепди.

-Менга энди сен билан яшаш ҳаром. Сенинг хиёнатингни ҳеч қачон кечириб бўлмайди. Сени уч талоқ қўйдим.

Сўнг индамасдан гаражга кириб, идишда турган машина ёнилғисини кўтариб чиқди ва хотипининг олдига тўқ эгказиб қўйди.

-Мана сента, энди ўзинг ҳал қил! Шундай иш қилиб мени номуста қўйиб яшаганингдан кўра, ўзингни ёқиб юборганинг маъқул, токи одамлар ўзига ўт қўйибди, деганлари яхшироқ. Мен кетдим, сента бошқа айтадиган гапим йўқ, деганича Икром Алиев шаҳд билан дарвозадан кўчага чиқиб кетди.

Ҳали тонг отмаган, болалар тонгги пирин уйқуда. Роҳила чуқур ўйга ботиб, бир нуқтага тикилганича боласини қучоқлаб, қотиб турар эди. Ахийри бир қарорга келди шекилли, даст ўрнидан турди. Ҳамма ёқни супуриб, болаларига нонушта тайёрлади ва дастурхонга ўраб қўйди. Бошқа болалари ёнида Алишерни ҳам ухлагани кўнглига тугиб қўйган ишни, яъни эрининг даъватини бажаришга киришди.

Тонг оқариб қолган, қишлоқ деҳқонларининг ишга отланган подачилар подаларини далага ҳайдайдиган айни вақтда Икром Алиевнинг ҳовлисидан уч гўдак пишиллаб ором олар, устидан бир констр бензинни қуйиб, ўзига гугурт чақиб юборган Роҳила эса даҳшат ичида оловнинг иссиғида жизғанақ бўлаётганига қарамай дод солмас, ҳовлининг у бурчагидан бу бурчагига зир югурар, алам, нафрат, ўч, хиётнинг мудҳиш оловида талвасаланиб ёнар эди. Ниҳоят паст деворли қўшни ҳовлидан Икром Алиевнинг ҳовлисидаги гулханни кўриб шошиб қолган қўшнисини Самат ака бир-икки маҳалладагиларни йиғиб, типирчиб ўзини ҳар ёққа ураётган Роҳиланинг устига тўшак ёғиб, ўчириб олганларида, «мендан рози бўлинглар, одамлар» дея унсизгина айтган сўнги нидоси юракларни тилка-пора қилди. У жон таслим қилаётган эди.

Атрофни хунук ва ёқимсиз гўшт куюндисининг ҳиди тутиб кетган, қишлоқ аҳли эса ўз тирикчилиги билан овора ҳеч нарсадан беҳабар, ўз ишлари билан андармон эдилар. Ҳаёт эса давом этар эди...

МУНДАРИЖА

Мундарижа

1. Шабнам томчилари	1-бет
2. Аянотация	2-бет
3. Шеърлар	3-бет
4. Ватан сўзи сизмайди шеърга	4-бет
5. Кўнгиш уйғон	4-бет
6. Ёлғизоёқ йўл	5-бет
7. Келма, агар	6-бет
8. Айтиб бўлмайди	6-бет
9. Ташбеҳ	7-бет
10. Шабнам, ҳали тўкилма	8-бет
11. Сухбат	9-бет
12. Алдама, кетаман	9-бет
13. Ишқ дарди	10-бет
14. Сендаги сەя эмас, сеники	10-бет
15. Ёрилтош ёрилса	11-бет
16. Истак	11-бет
17. Сени дунёларга бермасман	12-бет
18. Мени тутма сўроққа	12-бет
19. Эврилиш	13-бет
20. Кўнгиш санга энди	14-бет
21. Ботинимда титраб турилар бир хис	14-бет
22. Қумсан	15-бет
23. Сандадир	16-бет
24. Юрак юки	16-бет
25. Кўнгиш ҳақида битиклар	17-бет
26. Ўтинч	18-бет
27. Умр ўтар экан	19-бет
28. Сени соғиндим, баҳор	20-бет
29. Тўкиш, дил	20-бет
30. Ёдусочиб кел	21-бет
31. Сиз менга кераксиз	22-бет
32. Сарҳисоб	22-бет
33. Тонглардай бир тирик навосиз	23-бет
34. Бадиалар	24-бет
35. Уйғонин фалсафаси	25-бет
36. Зиёги интилин	26-бет

37. Туз ҳақи.....	28-бет
38. Болалигим-баҳорим.....	35-бет
39. Ҳукм.....	36-бет
40. Совға.....	39-бет
41. Мағлубият.....	42-бет
42. Қасос.....	44-бет
43. Қайтар дунё.....	49-бет
44. Менинг исмим Худойберди.....	51-бет
45. Садоқат.....	54-бет
46. Ёшлик бекатлари.....	58-бет
47. Ножўя босилган қадам.....	60-бет
48. Сени яхши кўраман, баҳор.....	62-бет
49. Эзгуликнинг ёруғ нури.....	64-бет
50. Телсфонда топилган бахт.....	69-бет
51. Ўч.....	70-бет
Мундарижа.....	77-бет

МАРЯМ АҲМЕДОВА

ШАБНАМ ТОМЧИЛАРИ

Шеър ва бадихалар

АДАБИЙ-БАДИИЙ НАШР

Муҳаррир Э.БОЗОРОВ
Тех. муҳаррир Х. НИЁЗОВ
Мусахҳиҳ У.ЎРОҚОВ
Саҳифаловчи Ҳ.БОЗОРОВА

Босиниға руҳсат этилди 25.06.2005й.
Босма тобоғи 5,0. Шартли босма тобоғи 5,3.
Адади 2000 нусха. Баҳоси келишилган
парҳда. Буюртма № 29.

Тошкент молия институтини нашр бўлимида
тайёрланди. Босмаҳона манзили:
Тошкент Молия институтини.
700084, Тошкент шаҳри, Ҳ.
Асомов кўчаси,7-уй.